

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

5 · November 2002

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

LANDSFORENINGEN
ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Formand: Jens Jacob Jensen, Kragelundvej 29, 7080 Børkop, tlf. 75 86 63 52.
Næstformand: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.
Sekretær: Kaj Christensen, Sdr. Fasanvej 53, 4. th., 2000 Frederiksberg, tlf. 38 19 68 06.
Kasserer: Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46..
Bestyrelse: Wilfred Thomsen, V. Stuckenbergs Vej 25, st., 8210 Århus V, tlf. 86 10 41 25.

Modstandskampens Bladudvalg:

Formand: Jens Jacob Jensen, Kragelundvej 29, 7080 Børkop, tlf. 75 86 63 52.
Udvalg: Kaj Christensen, Birgit K. Fischermann, Dagmar Mørk Jensen, Anni Mørk.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.
(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13
Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26
Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.
Kasserer: Poul Brandt, Lerholm Vænge 33, 2610 Rødovre. Tlf. 36 41 33 24.
Giro: 1000 780
Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74

Angående ophold i Kegnæs-huset, se bladets bagside.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13.
Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen – 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstilfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er – eller vil kunne anerkendes – i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a. Anmodning om ansøgningskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Damms Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14 og
Tlf. 21 68 47 61
Giro 62 0 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2 tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Tryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november.
Stof, der skal med i bladet, skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

125,00 kr. i 2002.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

5. 2002

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for ERHVERVSHÆMMEDE
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 5

2002

8. årgang

Tysklands erstatninger

Status pr. 1. oktober 2002

Efter 4 års forsøg på samarbejde med tysk bureaukrati og utallige misforståelser kan det endelig konstateres, at der nu er udsigt til en forhåbentlig tilfredsstillende afslutning på denne sag, der fra starten ikke handlede om penge, men om ønsket om, at det officielle Tyskland skulle erkende, at man havde handlet forkert mod de modstandsfolk, der landede i tysk fangenskab. Det var ikke selve fangenskab, der var forventeligt under forholdene, men den behandling, man gav de mennesker, der var prisgivet daværende tyske myndig-

heder. Tysk lovgivning krævede, at for at få sagen for en domstol, skulle der rejses et økonomisk krav.

De mange misforståelser under sagens forløb skyldes ikke fejl fra dansk side, eller fra Klaus v. Münchhausen. Det har stiftelsen efter pres erkendt, skriftligt.

Nu skulle langt de fleste sager være klar fra IOM, Berlin, og videresendt til Genève, hvorfra pengene udbetales. Mange har fået 1. rate, og resten er under behandling. Det lange forløb har bevirket alt for mange dødsfald undervejs,

og både det og mange flytninger har krævet nye papirer. De, der endnu ikke er færdiggjort, skulle have fået besked herom og om manglende dokumenter.

Skulle nogen ved bladets fremkomst ikke have fået endelig godkendelse, bedes de kontakte bladet på tlf. 7462 7114. Det gælder ikke mindst enkerne.

Gamle kammerater og herunder fangeforeningerne bedes overveje, om de kender nogen, der sidder tilbage uden endelig godkendelse.

Dagmar Mørk Jensen

SFE - Fredericia afd.:

Tur til Hvidsten

Lørdag den 15. juni 2002 havde vi en tur til Hvidsten Kro, hvor vi fik en god middag. Derefter kørte vi hen til mindestenen, hvor Kaj holdt en mindetale over de kammerater, som ikke kom hjem igen. Jeje nedlagde en krans.

Vi kørte ud for at se Hvidsten-gruppens nedkastningssted, hvor der ikke var meget at se på grund af de opvoksede træer. Hjemturen gik over Mariaager. Vi siger Kaj tak for en dejlig tur.

H.J. Sahlhus

SENTENSER

Men lov skal land bygges,
dog i disse griske tider
er det mere rigtigt at sige:
»Med rov bliver land bygget«.

Kaj Christensen

International Tracing Service hjælper med dokumentation af slavearbejde

Artiklens forfatter Erik Heimann Olsen tv. sammen med direktøren Charles Biedermann.

I augustnummeret af »Modstandskampen« vistes en artikel i »Fredericia Dagblad«, der bl.a. omtalte Røde Kors' »International Tracing Centre« i Bad Arolsen i Tyskland som samarbejdspartner for IOM i Genève i forbindelse med ansøgninger om erstatninger fra den tyske fond for slave- og tvangsarbejdere.

Bortset fra, at organisationen hedder International Tracing Service (ITS), er oplysningen rigtig. Det kan jeg personligt bekræfte, fordi jeg i maj i år under nogle dages ferieophold i den historiske lille by Bad Arolsen med et imponerende barokslot i den smukke nordlige del af forbundslandet Hessen havde lejlighed til at aflægge et studiebesøg hos ITS for at kunne berette om dens arbejde her i bladet og i FV-Bladet.

Tanken om ITS' virksomhed går helt tilbage til 1943, hvor de allierede i London forudså fange- og flygtningekaos og massetragedier i Europa ved krigens af-

slutning. Organisationen fulgte med invasionsstyrkerne, først til Versailles ved Paris og derefter til Frankfurt am Main i Vesttyskland. Ved årsskiftet 1945/46 flyttede man til Bad Arolsen, som lå bekvemt næsten i skæringspunktet mellem de tre vestlige besættelseszoner og Sovjetunionen. Dertil kom, at byen var kommet næsten uskadt gennem krigen og havde en velbevaret infrastruktur (veje, telefon og telegraf mv.). Navnet International Tracing Service blev indført fra årsskiftet 1947/48 - på tysk Internationaler Suchdienst, på fransk Service International de Recherches.

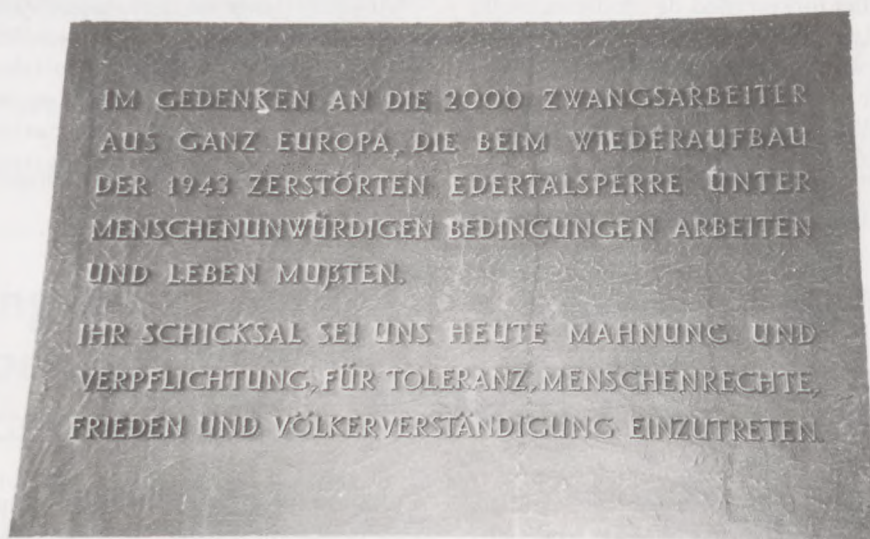
Da Vesttyskland i 1955 blev den suveræne stat Forbundsrepublikken Tyskland, overgik ITS til Internationalt Røde Kors. Men den tyske forbundsregering har lige siden afholdt alle udgifter til den omfattende virksomhed, som i år har et budget på ca. 110 mio. kr. Kun direktøren, Claus Biedermann, er ansat af Internationalt Røde Kors, hvad der understreger hans neutrale og uafhængige stilling. Til min store overraskelse taler han dansk helt uden accent, et minde om en række drengeår i København.

ITS' opgave har i alle årene været at afklare identiteter, bringe flygtninge, tvangsforflyttede og fanger hjem og at føre overlevende, adskilte familiemed-

lemmer sammen igen - eller udstede dødsattester. Denne virksomhed indebærer fire faser: Indsamling af dokumenter og oplysninger, derpå systematisering, så opbevaring samt bedømmelse og endelig anvendelse af materialet. I de seneste år har erstatningsmulighederne for slave- og tvangsarbejdere i stigende grad givet ITS et andet stort, nyt arbejdsområde: Fremskaffelse af dokumentation til brug for ofrenes ansøgninger om erstatning.

I løbet af det nu forløbne halve århundrede er der selvsagt indsamlet millioner og atter millioner af papirer og oplysninger. For dette blads læsere vil det nok have særlig interesse, at ITS har fuldstændige dokumentsamlinger fra Dachau og Buchenwald, hvorimod materialet i mange andre kz-lejre er blevet ødelagt af SS-vogterne for at slette sporene af deres misgerninger eller af fangerne i deres glædesrus over at have overlevet og være blevet befriet.

Den enorme mængde dokumenter og korrespondance fylder ganske naturligt meget - ved udgangen af 2001 i alt over 24 km hyldeplads! Dertil kommer, at først mikrofilm og mikroficher og derefter scanning og digitalisering i de senere år har kunnet lette arbejdet med opbevaring og brug af de mange dokumen-

Kun en halv times kørsel fra Bad Arolsen ligger dæmningen ved Edersee, der i maj 1943 blev sprængt af RAF's »Dambusters«. En tavle på stedet minder i dag om de 2.000 tvangsarbejdere, der under umenneskelige vilkår måtte genopføre dæmningen.

ter. Den seneste opgørelse viser i alt 47 mio. oplysninger om 17 mio. ofre! Nye oplysninger registreres i dag slet ikke på papir, men udelukkende elektronisk. Alt dette rummes i en hovedbygning opført til formålet i 1952, men i dag suppleret med fem andre bygninger, tilsammen i alt 6.300 kvm. Dertil kommer en filial (»Aussenstelle«) i forbundshovedstaden Berlin. Der er i dag 432 medarbejdere.

ITS' seneste årsberetning (2001) taler om 438.037 henvendelser fra 65 lande, lige over 400.000 udgående forsendelser og et tilsvarende antal sager under behandling, så ITS' medarbejdere har noget at se til. I 1999 kom der »kun« godt 205.000 henvendelser, så det er navnlig oprettelsen af den tyske erstatningsfond »Entschädigungsfond Erinnerung, Verantwortung und Zukunft« - men også de private erstatningsfonde i Schweiz -

for slave- og tvangsarbejdere, der har medført den kraftige stigning gennem ofrenes mange forespørgsler for at fremskaffe den nødvendige dokumentation for deres lidelser. ITS' hjælp er gratis, men det understreges, at man kun beskæftiger sig med dokumentationen, ikke med tildelingen af erstatninger.

Årsberetningen for 2001 viser i alt 48 henvendelser fra Danmark og 40 forsendelser direkte til Danmark, men det fremgår dog ikke, hvor mange der vedrørte erstatningsdokumentation. Henvendelser om danske fanger kan også komme fra advokater i Tyskland og fra erstatningsfondene. Til sammenligning med de danske tal kan anføres, at de tilsvarende tal for Polen var 190.000 ind- og 152.000 udgående forsendelser. Østlandene led jo ganske særligt under nazisternes menneskeforagt og massemyrderier: Ukraine havde de største an-

tal ofre, men Belarus (Hviderusland) flest i forhold til befolkningstallet, oplyser ITS.

Om nogle år vil forespørgslerne i forbindelse med erstatningssagerne formentlig stilne af. Samtidig vil det være over 60 år siden, Anden Verdenskrig sluttede, så også antallet af eftersøgningssager må forventes af være for nedadgående. I denne situation vil det humanitære arbejde naturligvis blive videreført. Men ITS' direktør Charles Biedermann regner med, at ITS' øverste ledelse i Genève til den tid vil åbne den enorme samling af persondokumenter for forskningen, så den kan blive nyttiggjort også for efterkrigsgenerationernes historieskrivning.

Erik Heimann Olsen

FIR Danmark

Pilgrimsrejse 2002

Rosenhaven, Bullenhus Damm. Jørgen Peter Jørgensen har plantet en rose. Foto: Mogens Henrik Nielsen.

FIR afholdt i september en udbytterig tur for sine medlemmer. Deltagerne var medlemmer af Erhvervshæmmede Sjællandsafdelingen, Horserød-Stutthof-foreningen, Sachsenhausen-foreningen, Gestapofangerne Randers, Spaniensfrivillige og Aktive Modstandsfolk, Nygaardsvej samt Bernadottegården i Roskilde.

FIR-turen fandt sted i dagene 2.-6. september. Igen i år med Else Drejer som turleder og Mogens Henrik som

hendes hjælper, mens Emmy Reitoff var den, der passede på os alle sammen.

Turen havde tre overordnede besøgs-mål: Bullenhus Damm i Hamburg, Anne Franks Hus i Amsterdam og Husum-Schwesing-lejren tæt op under den danske grænse.

Vi var forberedt på, hvad der ventede os i Bullerhus Damm. Mogens Henrik havde udarbejdet skriftligt materiale, og den første aften fortalte han og Jørgen Peter Jørgensen om de grusomme

mord på 20 jødiske børn, der fandt sted i skolens kælder natten mellem den 20. og 21. april 1945.

Jørgen Peter var kz-fange i Hamburg og blev sammen med en medfange sat til at bære de 20 børnelig fra kælderen over i et skur, hvor de skulle stable dem. Besøget i Rosenhaven, besøget i kælderen, hvor professor Jürgen Wallers

Amsterdam. Kirken ved Prinsengracht med det tårn, som Anne Frank hørte mange gange hver dag, uden at blive træt af lyden. Foto: Mogens Henrik Nielsen.

Skolen i Bullerhusen Damm. Indgangen til kælderens med den åbne dør. Her ned blev børnene myrdet. Foto Mogens Henrik Nielsen.

Rosengården i Bullerhusen Damm. 3 tidligere Neuengamme-fanger: Mogens Henrik Nielsen, Jørgen Peter Jørgensen og Povl Kildemoes.

mørke maleri afslørede flere og flere detaljer, efterhånden som guidens fortælling skred frem - og ikke mindst Jørgen Peters stilfærdige ord og hele hans tilstedeværelse - alt dette udgjorde et par timer, som vi aldrig vil glemme.

Besøget i Anne Franks Hus blev en ikke mindre stærk oplevelse. Der var - som altid - hundreder af besøgende, der gennem rundturen oplevede den historie, som vist alle kendte på forhånd. Ingen kan glemme Anne Franks værelse. Og ingen af os kan vist glemme den stilhed, næsten andagt, der prægede den brogede flok, der vandrede gennem museet, op og ned ad de stejle trapper.

I forbindelse med Amsterdam-besøget fik vi en ekstra oplevelse, idet vi besøgte Arnhem-broen. Mogens Henrik orienterede kort om den tragedie, der udspillede sig her i efteråret 1944, og vi blev mindet om, at krigen betød lidelse

og død for andre end kz-fanger. Arnhem-besøget var omvejen værd.

Sidste besøgs-mål var Husum-Schwesing, kz-udekommando under Neuengamme fra 26. september til 21. december 1944. Undertegnede var fange der i disse måneder og havde skriftligt og undervejs fortalt om vilkårene i en sådan lejr og i de beslægtede lejre Ladelund og Dalum.

Det, der gjorde besøgene så stærke - for os alle - var uden tvivl dette, at vi stod på stederne, hvor det var sket. I Rosengården ved Bullerhusen Damm fortalte en mindetavle os, at vi ikke alene skulle huske, hvad vi havde set, men også, at vi ikke måtte tie med, hvad vi havde set. Turen var værdifuld. Besøgs-målene gjorde det meningsfuldt at sidde de mange timer i bussen. Nu skal vi så huske - og tale!

Povl Kildemoes

Rosengården i Bullerhusen Damm. Mindesmærke for de 20 myrdede børn.

FIR-turens deltagere i Husum-Schwesing lejren. Foto: Mogens Henrik Nielsen.

SENTENSER

Det er ikke forbrydelsens hæslighed, man forarges over, det er afsløringen.

Kaj Christensen

Frøslevstævne 2002

»Frøslevlejren vogter vi som et manende minde om en tid og nogle forhold, som ingen ønsker igen«, udtalte forhenværende borgmester Preben Johansen, der som så ofte før talte ved det årlige Frøslevstævne i august.

»Modstandsbevægelsen gjorde, at de allierede fik bevis for, at Danmark ikke frivilligt havde underlagt sig den tyske besættelse. Frøslevlejren er derfor et manende minde om de holdninger hos

ranke mennesker, der gjorde, at vi vandt vor frihed, fortsatte han. Jeg er tilhænger af, at lejren skal bevares for kommende generationer, og jeg mener, at det sikres bedst ved at bevare Frøslevlejren som et levende minde.

Det, der skal bestå, må forandre sig. Frøslevlejrens efterskole er en del af det levende her i lejren. Skolen er et levende element, der sætter alle lejrens museumstiltag i perspektiv.«

Ud over Preben Johansen holdt provst Marlys Uhrenholt en manende tale, og skolens forstander Bjarne Flyman causerede levende om forholdet forældre og børn.

Frøslevstævnet har udviklet sig til en kær tradition for et trofast publikum, der trodser lange afstande og mangel på mobilitet for at gense gamle venner.

Frøslevlejrens hovedtårn. Foto: Harry Henriksen.

Den nye markering af det gamle fangeområde. Foto: Harry Henriksen.

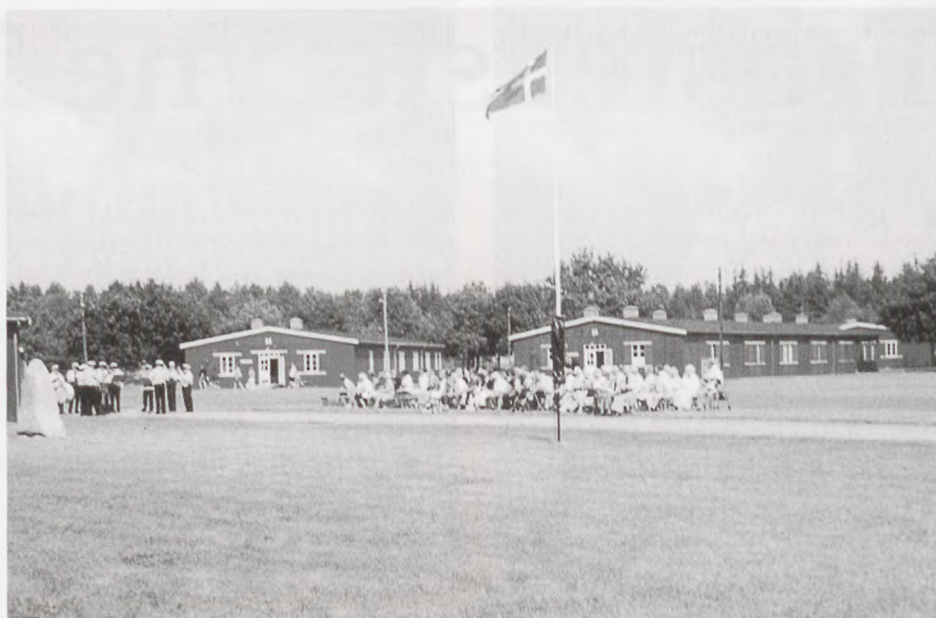

Højtideligheden med nedlæggelse af krans. Foto: Harry Henriksen.

Mindestenen (der nu er vendt, så man ser den inde fra det gamle fangeområde). Foto: Harry Henriksen.

Gæsterne ved højtideligheden. Foto: Harry Henriksen.

Buskmarkering af gammel fangebarak. Foto: Harry Henriksen.

SENTENSER

En åbenlys krigsforbrydelse straffes ikke, hvis den er begået af et demokratisk land.

Kaj Christensen

Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen

4 dejlige dage i Sønderjylland

Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen havde i juni måned en pragtfuld tur til Sønderjylland. Solveig Skjøtt havde fundet en lille perle af et hotel, Hotel Skovly, ved Flensborg Fjord lige ud til vandet og 600 m fra Okseøerne. Vi startede fra 4. Maj Kollegiet kl. 10 og var fremme ved hotellet kl. 16 til kaffetid. Efter en dejlig middag lidt senere gik vi tidligt i seng. Næste dag startede med en flot morgenbuffet, og vi kunne næsten sidde med tærne i vandet på den flotte terrasse. Kl. 10 kom bussen og vi kørte mod Frøslevlejren, hvor vi havde boet en del af os. Selv havde jeg

ikke været der siden 25 års jubilæet i 1970.

Først nedlagde vi en flot buket og Solveig holdt en kort tale og mindedes alle de kammerater, der aldrig fik lov til at se Danmark frit igen. Derefter sang vi »Altid frejdig når du går«. Da vi så museet, gik vores tanker tilbage til dengang.

Der var to skoleklasser fra Jylland, som hørte, at vi havde boet i lejren under krigen. De var meget interesserede i at høre om dengang - ja, de løb efter os helt op i bussen. Det var dejligt at opleve, at ungdommen gerne vil høre om

perioden under krigen.

Nu gik turen til Vesterhavet, ud over den flotte marsk til Højer sluse, hvor vi spiste frokost. Vi blev under hele turen godt gelejdet af vores chauffør John, som var født på denne egn og desuden en god fortæller. Vi nåede lige en tur over grænsen, hvor vi købte en enkelt flaske. Efter aftensmaden hjemme på hotellet sad vi i haven og fik en irsk kaffe.

Næste dag skulle vi blandt andet se den flotte park ved Schackenborg. Under rundvisningen fik vi fortalt Schackenborgs historie, og vi så de me-

get smukke gamle huse i Møgeltønder. Efter en dejlig frokost gik turen atter hjem til hotellet.

Dagen efter skulle vi besøge Dybbøl og blandt andet se det meget flotte museum med en flot realistisk film med kanontorden fra 1864 og mange flotte uniformer, skyttegrave og meget mere. Vi kørte langs Flensborg Fjord til den flotte by Glücksburg, hvor vi så det flotte slot. Denne flotte dag sluttede med en festmiddag på hotellet.

Og så kom den 4. dag - tiden var fløjet afsted - og vi skulle lige over grænsen for at tanke op! Vi skulle også stoppe på den tyske side af grænsen ved Padborg, hvor der står et mindesmærke, der er rejst af blandt andet danske børn fra Duborg skolen. Mindesmærket står ved den togstation, hvor alle fanger, der skulle fra Frøslev til lejre i Tyskland, blev overført til kreaturvogne - i alt 2.400 personer. Niels Gravengaard fra Dachau Klubben nedlagde en smuk buket og holdt en meget bevæget tale.

Efter fire dejlige dage, flot arrangeret af Solveig, kørte vi atter gennem vores smukke land tilbage til 4. Maj Kollegiet.

Tak for en dejlig tur til alle jer, der var med. Håber, vi snart ses igen.

Jørn Jensen
næstformand

Niels Gravengaard har lagt en buket ved mindesmærket, som danske skolebørn fra Duborg skolen har lavet og fået opsat ved Harrislee banegård. (Den banegård, hvor Frøslevfanger blev omladet i kreaturvogne for videre transport til KZ-lejre.) Foto: Jørn Jensen.

Formanden Solweig Skjøtt nedlægger en buket ved mindestenen i Frøslevlejren. Foto: Jørn Jensen.

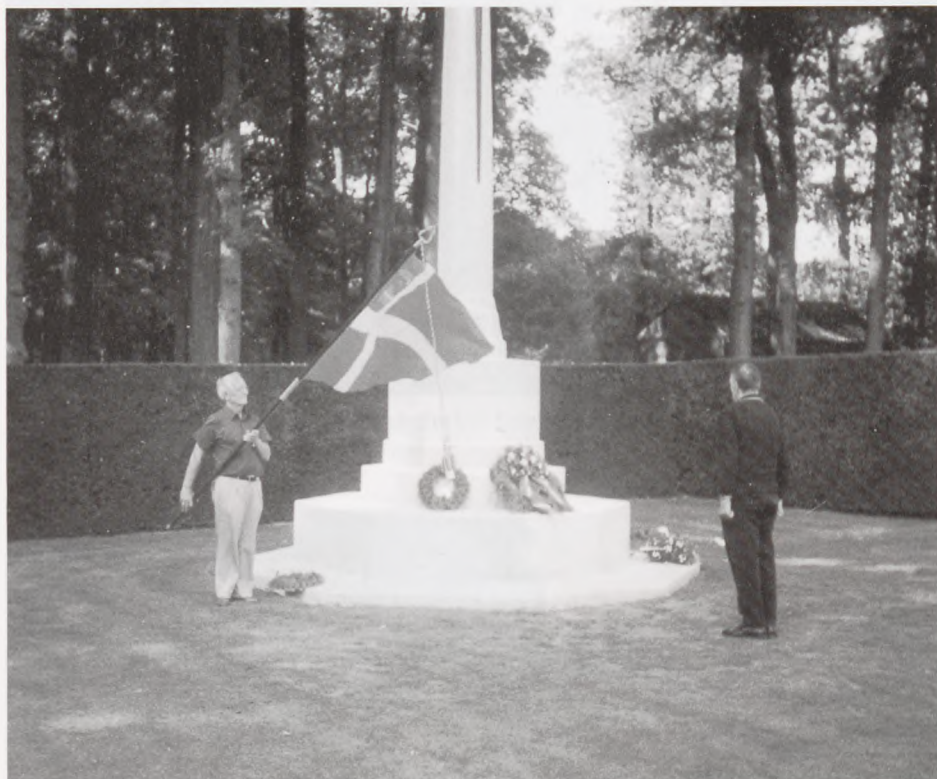

Rejsedeltagerne i Frøslevlejren. Foto: Jørn Jensen.

Nogle af deltagerne nyder en sejltur. Foto Jørn Jensen.

Pilgrimsrejse Erhvervshæmmede Fredericia 1.-6. september 2002

Bøjlund ved mindestenen Airborne Kirkegård. Foto Jens Jensen.

Søndag den 1.: Da bussen var pakket, kørte den til Kolding, Christiansfeld og Aabenraa for at samle op. På Hüsby rasteplass fik vi kaffe med rundstykker og en snaps eller gammel dansk. Derfra over Hamburg til frokosten på rasteplassen i Hollingstedt vest for Hamburg. Derfra til hotel Moorhof i Gronau, hvor vi fik en god middag og snak som slut på turen.

Mandag den 2.: Turen gik til Nijmegen og Arnhem, nærmere betegnet Groesbeek med det seværdige hollandske Modstandsmuseum (Berrijdings Museum 1944), som ikke efterlader tvivl om, hvor hårdt der blev kæmpet her. Derfra til den canadiske kirkegård, hvor Jeise nedlagde en krans. Frokost nød vi på Hotel Rozenhof og fortsatte til Airborne Kirkegård, hvor Hans Bøjlund nedlagde en krans ved mindesmærket for 1.745 englændere, 80 polakker + 1 hollænder. Vi kørte så til stemmeværket, hvor vi var så heldige, at der lå 4-5 skibe, der skulle igennem. Da vi havde set det, kørte vi tilbage til vort hotel i Gronau efter en herlig dag.

Tirsdag den 3.: Vi kørte til Willingen, uden om Münster, Hamm, Rùthen, Brilon. Göbelsland Hotel var et rigtigt 5-

stjernet hotel med værelser, som vi ikke har set lignende på andre ture. Eftermiddagen var fri.

Onsdag den 4.: Vi vågnede op til, at i dag skulle vi til Berleburg. Først gik vi en tur i parken, inden vi skulle se slottet. Mens vi ventede, kom Prins Richard og Prins Gustav og hilste på, og så dukkede Prinsesse Benedikte op. De havde god tid til, at vi kunne spørge om alt. Derefter var det vor tur til rundvisning med mange gamle ting. Frokosten nød vi i Westfälischer Hof, derefter til Edersee, med dæmningen, der blev bombet af England under krigen, for at bremse tysk industri. Englænderne brugte mange hundrede tusinde tons bomber, men først da de fandt på en bombe, der kunne slå smut hen over vandet, lykkedes det. Dalen og flere byer blev oversvømmet af flere hundrede tusinde tons vand.

Efter at have nydt kaffen der, kørte vi tilbage til hotellet i Willingen.

Torsdag den 5.: Turen gik til Soltau. Vi kørte over Brilon-Paderborn-Blomberg til Hotel Meyn i Soltau efter en meget smuk tur gennem naturen.

Robert, Julius og Karna med krans ved mindesmærket på Canadisk Kirkegård. Foto Jens Jensen.

Jeje ved mindestenen Canadisk Kirkegård.
Foto Jens Jensen.

Deltagerne fra turen ved mindestenen Bergen-Belsen.

Dagmar og Bøjlund ved mindestenen Bergen-Belsen. Foto Jens Jensen.

Efter frokosten kørte vi til mindelunden i Bergen-Belsen for at nedlægge en krans. Efter Jejes mindetale lagde Dagmar Mørk Jensen og Hans Bøjlund kransen, hvorefter det var tid at gå rundt i mindelunden, inden vi kørte tilbage til hotellet, hvor vi som sædvanligt på hele turen fik en god middag og tilbragte nogle hyggelige timer sammen.

Fredag den 6.: Den sidste dag i busen. Turen gik nordpå til Neuengamme. Ved Danmarksstenen blev kransen nedlagt af Hans Bøjlund og ved den store mindesten af Else Nielsen.

Jeje holdt en mindetale ved krematoriet og Kaj Ejlersen nedlagde kransen til minde om dem, der aldrig kom hjem. Derefter kørte vi til Förster Haus am See i Ownschlag til en dejlig frokost efter 6 dejlige dage.

Alle deltagere siger mange tak til Robert og Aage for turen.

H.J. Sahlhus

Tak

Tak for jeres hilsener til mig, nu hvor jeg blev 80 år. Og tak for mit bekendtskab med jer. Nu har det været i mange år og altid har det været til opmuntring, inspiration og stor beundring fra min side.

Mange varme og hjertelige hilsener fra
Minna Hess Thaysen

Julehilsener 2002

<i>Sachsenhausenforeningen, Landsforeningen</i>	<i>Erhvervshæmmede, Sydfyn</i>
<i>Sachsenhausenforeningen, Odense</i>	<i>Erhvervshæmmede, Sjælland</i>
<i>Theresienstadt-foreningen</i>	<i>Erhvervshæmmede, Aalborg</i>
<i>Allierede Krigssejlere</i>	<i>Erhvervshæmmede, Aarhus</i>
<i>Krigssejlergruppen 1939-45</i>	<i>Gestapofangerne, Randers</i>
<i>Amalienborgklubben</i>	<i>Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsestiden</i>
<i>Buchenwald-klubben</i>	<i>Hannover-Stöcken</i>
<i>Dachau-klubben</i>	<i>Horserød-Stutthof</i>
<i>Landsforeningen af Erhvervshæmmede</i>	<i>Neuengammeforeningen</i>
<i>Erhvervshæmmede Sydøstjylland</i>	<i>Ravensbrück-klubben</i>
<i>Erhvervshæmmede, Omegnen</i>	<i>Fédération Internationale des Résistants</i>
<i>Erhvervshæmmede, Esbjerg</i>	<i>Bernadottegården, Hadsund</i>
<i>Erhvervshæmmede, Odense</i>	<i>Bernadottegården, Roskilde</i>

Ved Anni Mørk,
Damms Teglgård 30, 2. mf.
6200 Aabenraa
Telefon og fax 74 62 71 14

18. november
Ella Toftegaard, 80 år,
Gl. Toldbodvej 4, 5400 Bogense

21. november
Peder Søgård, 85 år,
(Sachsenhausen 75120)
Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksminde

Anna Møller Andersen, 90 år,
Trækbanen 29,1., 9000 Aalborg

22. november
Tove Møller, 85 år,
Bjerggade 15, 9400 Nørresundby

28. november
Aksel Sørensen, 80 år,
Vinterslevvej 63, Vinterslev
8370 Hadsten

29. november
Aase Christensen, 75 år,
Rosenfeldtparken 44,
9400 Nørresundby

Lilian Olsen, 80 år,
Tranehavevej 2, 3.tv,
2450 København SV

30. november
Børge Juul Jensen, 80 år,
Lillegade 10, 1,
8500 Grenå

4. december
V. Østergård Jensen, 85 år
Hasserisvej 286, 9000 Aalborg

9. december
Aase Pedersen, 65 år,
Fasanvej 78, 9700 Brønderslev

10. december
Oluf Hansen, 80 år,
Adelgade 10, 1. dør nr. 4
8900 Randers

12. december
Banke Jung-Jensen, 80 år,
(Sachsenhausen 73096)
Skalbjergrvej 32, 5230 Odense M

Børge Sjøgaard, 80 år,
Erik Menvedsvej 22, 8800 Viborg

13. december
Oluf Christoffersen, 80 år,
Mølleengen 107, 4040 Jyllinge

21. december
Sonja Kjøngerskov, 70 år
Svanevej 50, 4970 Rødby

22. december
Gunnar Andersen, 90 år,
(Dachau)
Helgolandsgade 29 B, 7500 Holstebro

23. december
Inge Petersen, 75 år,
Styrmandsvænget 219, 6710 Esbjerg

Herdis Thomsen, 75 år,
Bernstoffsgade 26, 9000 Aalborg

Rota Bünger, 80 år,
Assensvej 480 B, Falsted
5642 Millinge

Thora Petersen, 85 år,
Sverigesgade 4, 1. th, 9000 Aalborg

25. december
Elly Knudsen, 80 år,
Ørbækvej 50, 5700 Svendborg

27. december
Viggo Stærmosen Christensen, 80 år,
Kongensgade 10, 2.tv, 8700 Horsens

29. december
Betty Nielsen, 75 år,
Lilleholm 11, 9370 Hals

30. december
Svend Aage Jørgensen, 80 år,
Revvej 61, 4220 Korsør

Hans Braad Sørensen, 80 år,
Moltkesvej 7, Handermelle,
4894 Øster Ulslev

2003
1. januar
Eva Arildsen, 75 år,
Bådgårdsvej 21, 7730 Hanstholm

4. januar
Karl Dester (Grue), 80 år,
(Stutthof 25674)
Ängelholmsgatan 86 B,
SE-264 31 Klippan
Sverige

6. januar
Anna Engbjerg, 80 år,
Vesterled 19, 9850 Hirtshals

15. januar
Elsie Winther, 75 år,
Edderkopvej 8, 9000 Aalborg

18. januar
Otto Jensen, 85 år
Deltavej 83, 9000 Aalborg

31. januar
Jørgen Christiansen, 85 år,
Vendsysselgade 10,
9000 Aalborg

11. februar
Alfred Svendsen, 75 år
Sdr. Dybbølvej 23, 7000 Fredericia

Jule- og nytårshilsen

*Alle vore abonnenter ønskes
en rigtig glædelig jul og et godt nytår.
Lad os gå året 2003 i møde
med håbet om en fredelig verden...*

*Enhver af os kan og bør
gøre sit til dette.*

Redaktionen

Den tid må aldrig glemmes

Af Hanne Svarre

- Jeg har været med på Greve Strand og demonstrere mod nynazister - og blive gasset af politiet. Det var en mærkelig fornemmelse, siger Leon Petersen, 82 år, og KZ-fange i udryddelseslejren Dachau fra 1944 til krigen afslutning.

Han og John Nielsen, 75 år, var med i samme gruppe af modstandsfolk under besættelsen og endte i samme blok - blok 19 - i Dachau, hvor de oplevede rædsler, som andre har svært ved at fatte.

De har også sammen deltaget i demonstrationer mod nynazismen herhjemme.

- Den må aldrig glemmes, siger de to gamle modstandsfolk og KZ-fanger med eftertryk. John Nielsen var kun sytten år, da han blev taget af tyskerne.

I dag sidder de i solen uden for Svaneke Vandrerhjem. Lige i nærheden står en stor hvid bus, mærket »Dachau Klubben« på fronten og siden. På bagsmækken står »Blok 19«, og bussen er forsynet med et billede fra koncentrationslejren, der lå ved München.

John Nielsen er formand for Dachau Klubben, som de tidligere modstandsfolk og KZ-fanger i blok 19 dannede efter krigen. Her har de mødtes nogle gange om året, og i de sidste 14 år har de turet Danmark rundt i klubbens bus. I år er de på Bornholm, elleve mand og en kvinde - med ægtefæller og pårørende.

Opsigt

Det er selvsagt en bus, der vækker opsigt, når de kører rundt. Nogle kommer hen og spørger, hvad det er. Når de får forklaringen, er reaktionen meget forskellig.

- Folk får et mærkeligt udtryk i ansigtet, fortæller chaufføren Peter Gade. Nogle skynder sig væk, andre bliver stående og stiller spørgsmål. - Nogle får vi en god snak med, siger John Nielsen. Og fortsætter: - Det er sjovt at se tyskeres reaktion. De gamle skynder sig at fortælle os, at de kun var fire år dengang, og ikke vidste noget. - De har det bestemt ikke godt med at blive mindet om den tid. Men der er også tyskere, som de har fået en ordentlig snak med.

Al mulig grund til

Hvorfor mærke bussen på den måde, som nødvendigvis må vække opsigt, og genkalde uhyggelige billeder af udmagrede KZ-fanger - midt i sommeridyllen.

- Fordi det er Dachau Klubben. Vi fortæller, at det er forhenværende KZ-fanger. Men selvfølgelig gør vi det også for at minde om det, der skete dengang, svarer John Nielsen.

Det er der al mulig grund til, så længe antidemokratiske kræfter og nazisme stadig stikker deres grimme hoveder frem overalt. Også i Danmark.

Dachau Klubben har gjort sit for at slå fast, hvor vigtigt det er at pleje demokratiet, forklarer han. Medlemmerne har taget ud og holdt foredrag, når de er blevet bedt om det.

- Vi har også været rundt på mange skoler og fortalt eleverne om krigen og Dachau.

- Men de fatter det ikke. Det gør ingen, der ikke har oplevet det. Hvordan skal man fatte, at der døde tusinder om dagen i den lejr. At ligene lå overalt på gaden. At man var med til at fjerne døde i barakken, og bære dem udenfor. Man kan ikke forklare liglugten, og at røgen der kom op af skorstenen, var menneskers.

- Flere gange blev vi kaldt ud til brusebad. Og vi vidste ikke på forhånd, om det var vand eller gas, der kom ud af de brusere.

- Da vi blev sendt derned, foregik det i kreaturvogne. Vi fik et halvt rugbrød, og vand fik vi kun to gange. Transporten var tretten dage undervejs på grund af bombardementer, og nogle døde. Ligene måtte vi smide ud af vognene.

- Hvem kan fatte den slags?

Alligevel synes John Nielsen, at den unge generation i dag er mere optaget af begivenhederne dengang, end generationerne lige efter krigen var. Nogle kender Dachau fra TV. Men børn i dag ser også billeder i TV fra nutidens koncentrationslejre i for eksempel Ex-Jugoslavien.

- Så kan de se en sammenhæng. Og så kommer spørgsmålene væltende.

- Særlig pigerne reagerer fornuftigt og spørger godt. Drengen spørger mere til, hvordan man laver bomber.

Dachau Klubben har også været efterspurgt på handelsskolerne, hvor eleverne er ældre. Og her har John Nielsen oplevet en stor spørgelyst. - Det handler om demokrati, og det prøver vi at prente ind.

Det er det allervigtigste.

Svært at tale om

- Men vi kommer ikke ud, medmindre vi bliver spurgt, understreger John Nielsen.

- For mange af os er det svært at tale om det, der skete i Dachau. - De skammer sig over det, fortsætter han. Nogle plages stadig af mareridt, og helbredet er mærket af koncentrationslejrlivet.

- Men i de senere år er det blevet nemmere at tale om det, indskyder Leon Petersen. Flere har åbnet op for posen. Og det letter faktisk.

Det er måske alderen, der har udvirket det, funderer han. Gennemsnitsalderen i gruppen er 80 år. Den ældste er 90, den yngste - John Nielsen - er 75.

Aldrig lært noget

De to tidligere modstandsfolk vurderer, at det afhænger meget af lærerne på skolerne, om danske elever i dag får noget at vide om det, modstandsfolkene dengang var igennem.

Leon Petersen mener, det er de færreste skoler, der beskæftiger sig med det. - Mine egne børnebørn, der går i 6.-8. klasse, har aldrig lært noget om det.

- Skulle der være skoler på Bornholm, som vil have os ud, skal de endelig henvende sig, understreger John Nielsen.

På færgen til Bornholm vakte bussen også opsigt, og flere henvendte sig. Så vi fik et par aftaler om, at Dachau Klubben kommer og holder foredrag herovre, får han fortalt, før han og de øvrige entrer hestesporvognen for at gøre Svaneke. Rejsen til Bornholm skal slutte med en festaften på vandrerhjemmet - hvor de i den grad har nydt en lille uges god mad og ophold.

Buchenwaldklubbens afslutningsfest

Buchenwaldklubbens sidste bestyrelsesmøde. Stående: Jens Birch, Mogens Madsen og Villy Andersen. siddende: Ernst Steen, Hans Andersen og Johs. Damsgaard.

Som bekendt sluttede Buchenwaldklubbens Københavnsafdeling på årsdagen for vor tilfangetagelse, som også er årsdagen for klubbens stiftelse torsdag den 19. september i år.

Det blev en stor fest og samtidig en vemodig fest.

Økonomaen i rigspolitiets kantine havde sat alle sejl til. Deltagerne blev budt velkommen med et glas champagne. Derefter blev der serveret en fortrinlig rejeret, medens hovedretten var den møreste gang kalvesteg, man kunne tænke sig. Og som det smagte! Hertil vine ad libitum. Desserten var en velmagende frugtsalat. Kaffe med en lille avec manglede heller ikke.

Under middagen havde flere kammerater ordet og udtrykte vemod over, men samtidig forståelse for, at klubben nu måtte lukke.

Før, under og efter middagen underholdt vor sædvanlige musiker med musik, som han med stor forståelse afpassede efter situationen.

Da kammeraterne skiltes, var der utvivlsomt mange, der tænkte på, at de måske aldrig så hinanden igen.

Med afslutningsfesten blev der sat et godt og vemodigt punktum for klubbens 57 års virke.

Desertører bliver rehabiliterede

Næsten 60 år efter 2. Verdenskrigs afslutning har et flertal i Forbundsdagen bestående af SPD, De Grønne og PDS vedtaget at rehabilitere homoseksuelle og desertører dømt under nazi-styret. Det drejer sig om ca. 50.000 homoseksuelle og 22.000 dødsdømte for desertering.

Få af dem er levende mere, men det er nu ikke længere nødvendigt for deres børn og børnebørn at søge om rehabilitering.

Reguleringen er et af de sidste stridspunkter mellem regering og opposition og kan nu træde i kraft efter valget.

Unionen forsøgte at standse den i forbundsrådet, men forgæves på grund af reglen om »kanslerflertal«.

Mahnruf. nr. 6/7 2002
Oversat af DMJ

Bem: For nogle år siden tilbød man også danske dømt, at man kunne søge om annullering af krigsretsdomme o.l. Da man ikke så nogen grund til at søge om ophævelse af domme, man aldrig havde anerkendt, besindede man sig og ophævede dem uden ansøgning.

SENTENSER

Fortidsminder er bevaringsværdige, dog kun, hvis systemets historikere mener det.

Kaj Christensen

Kammeraternes Hjælpefond

Kegnæs-huset 2003

Vi minder om, at ansøgninger om at låne Kegnæs-huset i perioden 1. februar 2003 til 31. januar 2004 skal indsendes inden den 1. februar 2003.

Der bruges ansøgningskema, som kan rekvireres hos Kammeraternes Hjælpefonds sekretær Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 32 31.

Kegnæs-huset udlånes til gamle KZ-fanger, modstandsfolk (langtidssillegale) og krigssejlere eller til deres efterladte ægtefæller. Der er 7 sengepladser i huset, og der er oliefyrt, så der er lunt og godt hele året.

Aase Beck Eigenbroth

For 60 år siden...

1942, et frygteligt år

Nogle småpiger havde fundet et midlertidigt hjem på et børnehjem tilhørende UGIF (Almen forening for Israeliter i Frankrig), i Saint-Mandé, en forstad til Paris, efter deportationen af deres forældre. Fire af dem undgik deportation, en eneste kom tilbage fra Auschwitz. Mellem 1942 og 1944 blev 11.000 børn deporteret fra Frankrig.

Efter Wannsee-konferencen 20. januar 1942, hvor nazisterne udarbejder »Endlösung«-planen, forlader allerede den 27. marts den første konvoj af deporterede jøder Frankrig... Den vil blive fulgt af talrige andre, som - alene i året 1942 -

fører mere end 42.000 personer, heriblandt tusindvis af børn, til Auschwitz. Fanget ved razziaer i Paris og omegn den 16. og 17. juli og stuvet sammen på Vintercykelbanen, og fanget andetsteds både i den okkuperede og den ikke-okkuperede zone gennem hele sommeren, eller taget fra interneringslejre i den ikke-okkuperede zone, bliver størstedelen omgrupperet i Drancy-lejren, som helt klart fortjener sit tilnavn som dødens forværelse (se andetsteds i bladet, *Le Patriote Résistant*).

1942 er det frygtelige år, hvor undertrykkelsen også rammer modstandsbe-

vægelsen, og hvor Vichyregeringens kriminelle deltagelse i de nazistiske planer kommer for dagens lys.

Som hvert år på den søndag, der følger efter årsdagen for razziaen og interneringen på Vintercykelbanen, var det i år den 21. juli, at den nationale mindredag for ofrene for den franske stats racistiske og anti-semitiske forbrydelser og for mindet om »de retfærdige« fandt sted.

Oversat af Bente Thorup

Vintercykelbane, interneringslejre, Drancy... Planlagte etaper mod døden

Operationen var blevet minutøst organiseret af René Bousquet, generalsekretær for politiet, og den tyske administration. Ved dagry den 16. juli 1942 blokerede gendarmen og mobile reservister gaderne i Paris og omegn. Anført af inspektører forsynet med lister over navne, grupperet pr. beboelsesejendom, begynder betjentene at arrestere mænd, kvinder og børn. Hvad har de gjort? De er jøder.

Det er ikke den første anti-jødiske razzia i Paris, andre har allerede fundet sted i 1941, dog kun rettet mod mænd. Men denne her, som hverken skåner kvinder eller børn fra 2 til 16 år, er i en skræmmende skala: nær ved 13.000 personer, hvoraf 4.051 er børn, arresteres den 16. og 17. juli. Størstedelen bliver omgrupperet på Vinterbanen, i det 15. arrondissement. Politipræfekten har mobiliseret 50 busser fra hovedstadens trafiknet til at transportere dem i Vinterbanen er naturligvis ikke bygget til at huse disse tusinder af mennesker. De bunker sig sammen på midterbanen og

på tilskuerpladserne i en kvælende hede, uden mad og vand. Hjælpere fra Røde Kors gør deres yderste for at hjælpe dem. Situationen forværres ved ankomsten af nye grupper, stadig flere fortvivlede scener udspiller sig... Nogle dage senere bliver fangerne fra Vinterbanen lidt efter lidt transporteret til lejrene i Pithiviers og Beaune-la-Rolande, før de igen føres tilbage til Paris-området, til Drancy. Derfra bliver de fleste deporteret til Auschwitz.

Det er også i Drancy, at flere mennesker - fanget ved razzier i den okkuperede zone - bliver samlet, sammen med konvojer af jøder fra »den frie zone«, eftersom opsamling af dem også er forudset i de horrible fransk-tyske aftaler. Lejrene i denne zone, Gurs, Rivesaltes, Noé, Recebédou, Le Vernet, les Milles, bliver tømt i august. Den store razzia, sat i værk den 26. august over hele den ikke-okkuperede zone, forberedt af Bousquet, politiets øverste top og præfekturerne (svarer til amtsrådene i DK, o.a.), resulterer i 6.500 arrestati-

oner og flere følger efter... Og konvojene ankommer til Drancy og forlader Drancy i en infernalsk takt.

Alene i året 1942, fra marts måned, deporteres flere end 42.000 jøder fra Frankrig. I alt bliver det til 72.000 indtil august 1944. Og kun få vender tilbage.

Oversat af Bente Thorup

I næste nummer af Modstandskampen vil uddrag af erindringer kunne læses. Red.

Notat fra den østrigske Mahnruf juni/juli 2002

De østrigske modstandskæmpere og ofre for nazismen har som i Danmark måttet konstatere hvor få, der har kræfter til at føre kampen videre.

Derfor har de besluttet af optage alle gamle antifascister, der måtte ønske det, i organisationerne.

Baggrunden herfor fremgår af følgende fra samme blad:

Ved den største soldater-sammenkomst i Tyskland samles hvert år i pinsen tusinder af værnemagtsoldater i

den bayeriske Mittenwald til minde om faldne bjergjægere fra begge verdenskrige.

Frankfurter Rundschau skriver i den anledning: De lider åbenbart ikke af berøringsangst. Efter at Forsvarsministeriets krans var nedlagt, trådte østrigske kriger-kammerater frem. På brystet bar de deres ordner med hagekors. Politiet havde forbudt protester, fordi der aftenen før ved en kammeratskabsaften var dukket soldater op, der gjorde opmærk-

somme på bjergjægenes forbrydelser under 2. Verdenskrig. Derved var der opstået tumult. Historikerne har for længst dokumenteret, at bjergjægerne den 13. september 1943 deltog i mordet på 4.000 italienske fanger på den græske ø Kephallonia som hævn for, at italienere havde skiftet side.

Oversat af DMJ

Tvunget til falskneri

I lang tid var det kun få, der vidste, at man i Sachsenhausen på SS-ordre samlede egnede jøder fra flere KZ-lejre med det formål at destabilisere internationale valutaer og udføre nazistiske forbrydelser med det formål at fremskaffe guld.

Til falskner-kommandoen hørte fagfolk fra de grafiske fag som Adolf Bürger og kunstnere som Leo Haas og Peder Edel. Adolf Bürger undslap ved sin flytning til Oranienburg den sikre død i

Auschwitz, hvor han allerede havde tilbragt 18 måneder med ufattelige grusomheder.

Men også i den strengt hemmelige aktion i Sachsenhausen levede 144 deltagere i stadig dødsangst. Helt sikre på at ville blive udryddet til slut. Det skyldtes kun lykkelige omstændigheder, at fanger fra falskner-kommandoen i forvirringen ved krigens slutning kom levende igennem. Adolf Bürger er en af de sidste, der endnu i dag kan berette

om begivenhederne. Han talte den 4. maj 2002 i Neuendorf om det største pengefalskneri i verdenshistorien.

Mærkværdigvis blev Adolf Bürger først i året 2000 indhentet af sin fortid, da det lykkedes amerikanske dykkere at bjerpe en kasse med falske pund-noter i den østrigske Toplitzsee, som han identificerede som nogle, han havde bundtet og pakket.

*Fra Antifa nr. 5/2002
Oversat af DMJ*

Krebsegang - hvorhen?

Først nu begynder den tyske offentlighed at omtale, at også tyskere led under nazismen.

Forfatteren Günter Grass har vovet at tage hul på dette tabuemne i sin bog »Krebsegang«, hvori han omtaler »Arcona-katastrofen«, der i virkeligheden omfattede 3 skibe og hvor det anslås, at 10.000 mennesker omkom, heraf de fleste KZ-fanger, hvoraf mange havde siddet i Neuengamme sammen med danske fanger. Han sammenligner med sænkningen af flygtningeskibet »Wilhelm Gustloff«, der gik ned med ca. 9.000 mennesker efter at være ramt af en russisk torpedo.

Hverken de engelske piloter, der bombede »Arcona«, eller den russiske kaptajn, der sænkede »Gustloff« kunne vide, hvem det var, de sendte i døden.

Men nu spørger forfatteren Günter Schwarberg i sin bog: - Hvordan går det til, at næsten ingen hos os og formentlig slet ingen i England kender historien om »Gustloff«, mens der findes mindesteder og æreskirkegård for de dræbte fra »Arcona« (Læs anmeldelsen af Günter Schwarbergs bog i dette nummer).

Spørgsmålet er ikke, hvilken katastrofe, der var størst, begge var forårsaget af fascismen. Den største forbrydelse i menneskehedens historie. Det, der adskiller disse fra mordet på jøder og sigøjnere, er nazismens politik om at ville bestemme, hvem der måtte bo på denne jord, og hvem ikke, som Hannah Arendt udtrykker det.

Rudolf Augstein i Spiegel føjer til: - Det er nu tilladt at omtale de 12,5 mio. fordrevne, der gik til grunde under

flugten mod vest. Hvorfor kommer disse tanker frem nu? Husker man endnu Richard von Weizsäkers tale på 40 års dagen for 8. maj:

»8. maj var befrielsens dag. Den befriede os alle for det menneskeforagtende nationalsocialistiske system. Ingen vil for denne befrielses skyld glemme, hvilke lidelser, der begyndte med 8. maj og fortsatte, men vi må ikke se krigens afslutning som årsag til flugt, fordrielse og ufrihed. Årsagerne ligger i det voldsherredømme, der førte til krigens begyndelse.

Vi må ikke adskille den 8. maj 1945 fra den 30. januar 1933.«

Fra Antifa nr. 7/8 2002

Oversat af DMJ

Ødelæggelse og massebord

Erindringer om Lidice, Oradour og om overfaldet på Sovjetunionen

De sidste ugers grusomme billeder fra det nære Østen med bjerge af ruiner, hundreder af døde oldinge, kvinder og børn vækker minderne. Man spørger sig selv, hvor længe skal brutalitet og vold have lov at hæрге? Hvor ofte skal vi se navnelister med myrdede, uskyldige mennesker?

I denne juni måned mindes man med smerte 3 sådanne forbrydelser: Ødelæggelsen af Lidice i juni 1942, ødelæggelsen af det franske Oradour-sur Glane i juni 1944 og overfaldet på Sovjetunionen i juni 1941.

Hamburg-Rowolt forlaget har for nylig udgivet bogen »Nationalisme. Begreber fra voldsheredømmets tid«.

Den indeholder følgende fakta: Lidice, der også spillede en rolle i Nürnberg-krigsprocessen: Den 12. juni 1942 noterer Horst Böhme, øverstbefalende for SD i Prag, ordret den ordre, der få dage tidligere havde nået ham: »Den 9.6.1942 meddeler SS-gruppefører K H Frank Berlin mig telefonisk, at efter en befaling fra føreren skal Lidice endnu samme dag behandles således: alle voksne mænd skal skydes, alle kvinder føres til en KZ-lejr, alle børn skal samles. De, der kan germaniseres, skal endeligt overlades til en SS-familie i Riget. Resten skal gives en anden form for opdragelse. Landsbyen skal nedbrændes og jævnes med jorden.

Ordren var en gengældelse for mordet på Reinhard Heydrichs. Det skete under ledelse af Hauptsturmfører M. Rostock og udførtes af Gestapo og SS's sikkerhedstjeneste.

Alle landsbyens mænd, formentlig 172 blev ikke registreret, men skudt sammen med 7 kvinder. 19 mænd, der stammede fra Lidice, blev få dage senere myrdet i Prag. 1912 kvinder blev transporteret til KZ-lejren Ravensbrück. 52 af dem døde der. 98 børn blev fjernet fra forældrene. De blev anbragt i børnehjem eller på Himmlers ordre overgivet til SS-familier til germanisering. Kun få af dem kunne 2 år efter krigen i 1947 genfindes i Bayern. Tyskerne forklarede, at Lidice var udtaget til hævn, fordi beboerne havde skjult attentat-folkene. Denne påstand blev senere modbevist. Hauptsturmfører Rostock blev i 1951 dømt til døden i Prag.

En fjernskrivermeddelelse fra 20. juni 1942 stammer fra chefen for statspolitiet

i Lützmannstadt (Lodz) Krumej. Den var stilet til Berlin, Obersturmbannführer Eichmann og forfattet i et frygtelig kompliceret, bureaukratisk sprog og hører til et af de værste dokumenter fra det fascistiske barbari: Vedr. overførsel af 88 børn fra Lidice til Lützmannstadt i.h.t. samtale med SS Ostubaf Eichmann.

Den 13. juni 1942 er 88 børn fra den nævnte landsby ankommet, anmeldt af den øverstbefalende fra SD i Prag. FS var underskrevet af SS Obersturmbannführer Fischer. I en FS fra 17. juni 1942 har jeg bedt den øverstbefalende for SIPO og SD ved IV B 4 oplyse, hvad der skal ske med de tjekkiske børn. RuS har i mellemtiden erklæret 7 børn for germaniseringsmulige. Da jeg ikke har fået noget svar, og da børnene er ankommet uden bagage, anmoder jeg indtrængende om, at der træffes afgørelse om børnenes anvendelse.

Alene de anvendte udtryk er utålelige. Ubeskriveligt er det, at 2 dage senere er der endnu ikke truffet afgørelse om »anvendelse«, hvorefter Krumej selv traf afgørelsen: Alle børn blev i Lützmannstadt drevet i gaskammeret og dræbt.

Af de 7 børn, der blev overgivet til tyske familier, levede i 1945 kun de 5.

I slutningen af juni 1942 nåede brevet til en slægting i protektoratet: Vi sender jer mange hilsener. Har mor og far ikke skrevet til jer? Hvis de har skrevet, så send os deres adresse. Send os postkort og nogle levnedsmidler, for her får vi ikke meget at spise. Lad os vide, hvad der er sket. Her er vi kun børn fra landsbyen. Vi ved intet om vore forældre. Vær søde og send os tøj og sko, hvis I kan. Først og fremmest brød.

Genlyd i verden

Til 50 års dagen for denne skrækkelige forbrydelse brugte en stor avis i Berlin følgende overskrift: Ugeringen skulle afskrække. I stedet forenede den folkene.

Det beskrev udviklingen, der i mange lande fortsatte resten af krigen. Ødelæggelsen skulle afskrække, derfor var naziledelsen ikke interesseret i rygter, men udsendte en tjenstlig meddelelse. Virkningen blev helt anderledes end planlagt.

Forbrydelsen blev straks bekendtgjort i alle lande. Protesterne forstærkede viljen til hurtigst muligt at gøre en ende på

magtkoalitionen og befri sig for fascisternes magtgreb. Ordet Lidice blev til et kampråb. Således antog en bevægelse i England blandt bjergbefolkningen mottoet: »Lidice skal leve«. Man gik straks i gang med en indsamling til genopbygning af stedet. I USA sluttede grupper sig sammen med samme formål. Kendte personer som USSRs ambassadør i USA Litwinow, Albert Einstein, Charles Chaplin satte sig i spidsen. Selv i Sydamerika blev Lidice et begreb. Bertolt Brecht brugte det som grundlag for film som »Bøddler dør også«. Hans Eisler vidnede en sang til Lidice. Thomas Mann skrev en roman over emnet i form af en skarp dialog mellem en tysker og en tjekke.

Oradour-sur-Glane

er en landsby i Sydfrankrig, der den 6. juni 1944 blev ødelagt af en SS-division »Das Reich«.

Alle mænd, ca. 190, blev skudt i en lade. De over 400 kvinder og børn blev drevet ind i en kirke, der sammen med alle bygninger i landsbyen blev stukket i brand. Kvinder og børn, der forsøgte at flygte, blev dræbt med håndgranater og håndvåben. Kun én kvinde overlevede massakren. Aktionen blev gennemført på grund af en savnet SS-fører og fortsat partisanvirksomhed i området. Den tyske krigsret undersøgte sagen, men uden resultat. Der var ingen bevis for samarbejde mellem beboerne og en modstandsbevægelse. SS-Sturmabführer Dieckmann faldt kort efter begivenheden. I 1953, 8 år efter krigens afslutning, blev 59 medlemmer af kompagniet anklaget ved en fransk krigsret. 19 af de anklagede var til stede. 40 blev anklaget som fraværende. En SS-fører og en SS-mand blev dømt til døden. De andre fik frihedsstraffe mellem 5 og 12 år. En af de anklagede blev frifundet.

Sovjetunionen

I krigen mod Rusland, der begyndte 22. juni 1941, blev hver enkelt hærgruppe tilforordnet en speciel indsatsgruppe under rigssikkerhedstjenesten. Chef var Heinrich Himmler.

Af en befaling fra 28. april 1941 fremgik det, at SS allerede under forberedelserne blev tilsikret, at de kunne handle »på eget ansvar«. De var berettiget til på

eget ansvar at træffe »eksekutivforberedelser« mod civilbefolkningen, der indbefattede arrestationer, afstraffelse og drab. Ud over de mundtlige ordrer fik indsatsgruppen den 2. juni 1942 skriftlig ordre fra sikkerhedspolitiets chef Reinhard Heydrichs: nr. 4: Eksekutioner.

Det gjaldt alle funktionærer fra komintern, samt kommunistiske erhvervsfunktionærer i almindelighed, partifunktionærer, medlemmer af centralkomiteen, amts- og regionsledere, folkekommisærer, jøder i parti og statsstillinger, andre radikale elementer, såsom sabotører, propagandister, snigskytter, attentatfolk osv.

Ordren skulle blive udført over for utallige sovjetiske civilister. Ud over de nævnte jøder blev næsten hele den jødiske befolkning i de erobrede områder myrdet og anbragt i massegrave. Målet var så vidt muligt at udrydde jøderne.

Der blev aflagt beretning om de opnåede resultater.

Indsatsgruppe A i Baltikum likviderede ca. 250.000 mænd, kvinder og børn, indsatsgruppe B i Hviderusland ca. 70.000 mennesker, indsatsgruppe C i Ukraine ca. 150.000 mennesker, indsatsgruppe D i Sydkraine og på Krim 90.000.

I tiden juni 1941 til april 1942 henrettedes således ca. 560.000 mennesker. De 4 indsatsgrupper bestod i 1941 af i alt 3.000 mand.

Efter 1943 og nederlaget ved Stalingrad var den tyske værnemagt på tilbagetog. SS ønskede at fjerne sporene, nemlig massegravene. Hertil oprettedes en særkommando på 1.005. Massegravene blev åbnet, ligene taget op og brændt. Dette arbejde måtte jøder og KZ-fanger, senere også lokale beboere, udføre. Bagefter dræbtes de som »medvidende«.

Når man husker alt dette, uanset at et halvt århundrede er forløbet, forstår man bedre, hvorfor løsenet efter krigen blev: »Aldrig mere krig. Aldrig mere fascisme«. Således berettes det i leksikonet »Nationalsocialisme«. Hele sandheden er, at værnemagten ikke blot tolererede, men selv deltog i voldsforbrydelserne mod civilbefolkningen.

General Keitel har efterladt sig følgende (håndskrevet): »Her handler det om ødelæggelsen af en verdensanskuelse. Derfor accepterer jeg disse forholdsregler og dækker over dem«.

Nu ved det nye årtusindes begyndelse er det lige så aktuelt som dengang. Krig og ødelæggelse af bygninger, landsbyer og mennesker fortsætter grusomt. Alle er forpligtet til at kæmpe mod det.

*Antifa 6/2002
Oversat af DMJ*

Børnene fra Ravensbrück

Ved 57 års dagen for Ravensbrücks befrielse af den Røde Arme, var dagen hellet på de børn, der var indespærret og døde i lejren.

Ca. 1.000 børn fra forskellige europæiske lande blev, så vidt man i dag ved, født på sygeafdelingen. Et ukendt antal mindreårige børn blev sammen med deres mødre deporteret til lejren.

Iflg. mindstedets oplysninger befandt sig mellem de bevisligt 85.000 kvindelige og mandlige fanger, der mellem 1939 og 1945 var fængslet i Ravensbrück, og som er kendt med navne, 1.500 børn i alderen op til 16 år fra 18

forskellige lande, deriblandt 263 jødiske og 162 sigøjnere.

I alt var der mellem 1939 og 1945 130.000 kvinder og 20.000 mænd og i udelejren Uckemark 1.000 unge piger.

Til mindehøjtideligheden var der kommet forhenværende børnefanger. Tidsvidner berettede fra Ukraine, Polen, Frankrig, Holland og Tyskland om deres skrækkelige oplevelser.

Det var et gribende øjeblik, da gymnasieelever oplæste navnene på 120 børn, som ikke havde overlevet lejren.

*Antifa nr. 6/2002
Oversat af DMJ*

Det var mord lige fra begyndelsen

I tiden fra 20. januar (60 årsdagen for Wannsee-mødet) og til 9. april vistes i Berlin en udstilling med den nøgterne titel: Holocaust, det nationalsocialistiske folkemord og erindring om motiverne.

20. januar 1942 mødtes i Wannsee 18 førende medlemmer af nazipartiet, rigssikkerhedstjenesten, SS og Gestapo under ledelse af Reinhard Heydrich for at organisere den tekniske gennemførelse af »den endelige løsning på jødespørgsmålet«, der kom til at koste 6 millioner jøder livet.

Udstillingen begynder ikke med denne dato, men meget tidligere, og ender ikke i 1945, men rækker ind i nutiden. Det tydeliggør de tidlige rødder og tegn på antisemitisme, som nazismen kunne drage nytte af.

Der vistes beviser på antisemitisme allerede i kejsertiden og under første Verdenskrig. Man ser beviser på misbrug af argumenter og årene omkring November-revolutionen. Erfarer om mange attentater mod jødiske personligheder som Eisner og Rathenau, men ser den stigende antijødiske terror knyttet til nazismens egentlige sociale og politiske mål, begyndende med den landsdækkende boykot den 1. april 1933, videreført med Nürnberg-lovgivningen til undertrykkelsen af jødiske borgere og fordrivelsen af dem i emigration. Elendigheden i eget land og okkupationen af Østrig, Sudeterområdet og over-

faldene på Polen, Frankrig, Jugoslavien og Sovjetunionen.

Først derefter kom Wannsee-konferencen med »den endelige løsning«. Man så, hvordan Hitlerdiktaturets udenrigspolitik var forbundet med antisemitiske paroler, mål og forbrydelser. Antisemitisk hetz var et middel til politisk undertrykkelse og krigeriske forbrydelser, hvorved man gjorde den tyske befolkning til medskyldige. Det er en forudsætning, der tydeliggør, at kampen mod højreradikale ideologier og nationalistisk vold er uafvendelig, også i dag og netop i dag.

Udstillingen bygger på museet i Auschwitz-Birkenau, mindesmærket Yad Vashem i Jerusalem og USA's Holocaust Memorial.

Enkelte ting bør fremhæves: Det eneste opbevarede eksemplar af Adolf Eichmanns protokol fra Wannsee. Det blev først fundet i 1947. En Thorarulle fra Polen, hvis bagside blev misbrugt til et portrætmaleri. En polsk billedhuggers model af krematoriet i Auschwitz-Birkenau. Biografplakater fra efterkrigstiden som »Morderne blandt os«, den allerførste tyske efterkrigsfilm, »Ægteskab i skyggen«, »Stjerner«, alle produceret af DEFA. Desuden 350 fotos af til dels ubekendte ofre fra »sauna-bygningen« i Auschwitz.

*Michael Deutsch i Antifa nr. 3/2002
Oversat af DMJ*

Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Hædres den som hædres bør

Modstandskampen af 3. juni 2002

– Neuengammes pilgrimsrejse

På side 9 spalte 1 får man indtrykket af, at foreningens formand Helge Hansen er årsag til at alt i forbindelse med erstatningerne til danske KZ-fanger kom i orden.

Helge skal selvfølgelig have en stor tak for det arbejde, han har udført, men nogle personer, som fra starten af 1999, altså før vi fik kendskab til IOM, er i denne forbindelse glemt. Villy (Krølle) Jensen, som var den, von Münchäusen fik sat i gang med opsøgnings- og oplysningsarbejdet med henblik på at rejse sager i forbindelse med erstatningskrav for slavearbejde i tyske KZ-lejre. Krølle fortsatte til en alvorlig sygdom satte en stopper for hans arbejde.

Men en anden person fortsatte arbejdet, nemlig Dagmar Mørk Jensen, som

også flere gange rejste til Berlin for over for IOM og implicerede myndigheder at påtale, hvor der var gjort fejl og var misforståelser. Så sent som i juli i år var Dagmar i Berlin.

Jeg vil gerne her udvide takken til von Münchäusen for det arbejde, han fik sat i gang, og ikke mindst Villy (Krølle) for den store del, han fik gjort. Sidst og ikke at forglemme Dagmar, som har været og er til stor hjælp for at få afviklet denne sag så retfærdigt som muligt.

Dagmar holder stadig forbindelse og kontakt til de tyske myndigheder og IOM.

Jens Jacob Jensen (Jejse)

Jeg udbeder mig venligt en kommentar i bladet vedr. artikel i Jyllands Posten ang. krigserstatning. Jeg og mine medfanger (Hannover-Stöcken gruppen) finder det mildt sagt mærkeligt, at vedkommende person, som artiklen handler om efter 3 måneders ophold i Frøslev får samme erstatning som jeg og medfanger får efter et års fangenskab, deraf de 6 måneder i KZ-lejr.

Med venlig hilsen

Erik Hjerrild Pedersen

*Christiansfeldvej 47, 8600 Silkeborg
tidl. fangenummer 54590*

Om den oplysning i Jyllands Posten er rigtig, eller rigtigt forstået, vides ikke.

Da det er den tyske forbundsrepublik, der overvejer og gennem deres organisationer, der udbetales en evt. erstatning, er vi her i organisationerne uden indflydelse på, hvordan dette finder sted. Se venligst den foreløbige redegørelse i dette blad i dette nummer af Dagmar Mørk Jensen.

Redaktionen

Vigtige noter

Erhvervshæmmedes landsmøde 2003 finder sted onsdag den 20. og torsdag den 21. august i Fredericia. Noter allerede nu datoerne.

Jejse

Da bladet Modstandskampen er overgået til vores forening De Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, vil jeg gerne opfordre jer til at gøre en ekstra indsats for nye abonnenter. Tak!

Jejse

Frihedskampens Veteraner beder os oplyse følgende: Frihedskampens Veteraner afholder årsmøde den 25. marts 2003 på Vordingborg Kaserne.

Forslag, der ønskes behandlet på mødet, må være præsidiets i hænde senest den 23. december 2002.

Nærmere om omstående til Ib Lange, Sdr. Byvej 26, 2680 Solrød Strand. Tlf. 56 16 93 53.

NEKROLOG

Ole Lippmann

Kun den, der har set Ole Lippmann »i funktion« over for en meget uenig forsamling, set, hvordan han ved mødets slutning har overbevist deltagerne om, at de inderst inde er enige, har en fornemmelse af hans format.

Denne evne havde han god brug for under besættelsen, hvor han skulle påvirke skiftevis engelske og andre myndigheder, danske, tøvende politikere og frembrusende unge, hvis tålmodighed var på bristepunktet. Men han fik også i høj grad brug for den, da målet var at sikre Frihedsfonden en værdig afslutning. En arv, som overtog efter vennen og forbilledet Svend Truelsen.

Man må derfor meget håbe, at en fagmand påtager sig at beskrive Ole Lipp-

manns indsats gennem et meget langt liv. Det ville være den bedste tak til ham at beskrive for kommende generationer af unge, hvad personligt mod og vilje kan betyde for et helt land. I dag vil han så ikke længere kunne protestere mod at blive rost.

Legenderne om Ole Lippmann er mange. Sandheden, hvis den kan graves frem, vil være endnu mere fantastisk.

Vi, der er så heldige at have arbejdet lidt sammen med ham, er taknemmelige for at have kendt ham.

Dagmar Mørk Jensen

Tidligere medlem af Frihedsfonden

Nekrolog af Niels Barfoed

Han var Danmarkshistorie

Også små lande kan have store helte. De allieredes observatør i Frihedsrådet, Ole Lippmann, var en af dem. Med hans død er den sidste store fra Frihedsrådet gået bort.

Ole Lippmann ville være den første til at smile hovedrystende af klicheen, men ved hans bortgang lyder historiens vingesus.

Da den engelske militærmission med generalmajor Dewing i spidsen kredsedede over Kastrup Lufthavn i deres Kakota, havde en ung mand med sans for »safety first« allerede sikret sig, at landingsbanerne ikke var mineret. Han var ikke nogen tilfældig mand. Ole Lippmann, der var major i den engelske hær og for nylig fyldt 29 år, var den, der officielt modtog repræsentanterne for den britiske hærledelse.

Det var 5. maj 1945 ved 16.30-tiden. Få timer efter var kapitulationen en kendsgerning.

Historikeren Knud V. Jespersen skriver et sted i sit værk om Englands rolle i den danske modstandskamp, at måske følte den unge Lippmann »... sig lidt tom indeni. Men han kunne til gengæld træde tilbage i bevidstheden om, at det trods mange besværligheder til slut var lykkedes ham at løse den vanskelige opgave, der var pålagt ham, nemlig at skabe de bedst mulige betingelser for en rolig overgang fra krig til fred og berede jordbunden for landets nye rolle som partner i et vestallieret fællesskab. Han havde gjort sin pligt. Nu kunne han gå«.

Det er både velovervejede og i al deres saglighed store ord. Men Lippmann var stor. Få har modtaget så højt rangerende udmærkelser fra England og USA - og få har promeneret sine hædersbevisninger så sparsomt.

Han var om nogen selv historie i betydningen en aktiv del af den. Med streg under aktiv. Han ikke blot førte udenrigspolitik, som man gør så uforstyrret i fredstider. Han var udenrigspolitik - med livet som indsats. Han var sit eget diplomatiske korps i krigstid, illegalt opererende bag fjendens linjer for SOE, den britiske udenrigstjenestes særlige kontor for samarbejde med modstandsbevægelserne i de besatte lande. Han var allieret chefrepræsentant i Danmark i de måneder, da Hitler-Tyskland brød sammen. Og med en au-

toritet, som guderne må vide hvorfra kom, lykkedes det for det unge spinkle menneske i besættelsens sidste fase at få det meget sammensatte Frihedsråd og vestmagternes stabe til at forstå og respektere hinanden og at samarbejde.

Lippmann kan gå i graven vel vidende, at han gjorde sin indsats og - med et moderne udtryk - en forskel.

Han var født (i 1916) med en sølvske i munden, men han forstod at veksle den til større værdier. Da Hitlers skygge faldt over Europa, søgte han ud. Han uddannede sig i sygepleje, og han mødte andre unge i USA og England og fandt ud af som så mange andre unge, at hjertet ligger til venstre for midten. Det var i 1930'erne. Men det eventyrlige møde med Sovjetunionen, som han ene mand entrede ad bagtrappen, fra Vladivostok, blev ham en lære for livet. På et tidspunkt, da terroren havde nået et højdepunkt i Moskva under skueprocesserne, befandt han sig midt i et totalitært system og indså, at den ene totalitarisme ikke kan bekæmpes med den anden. Han oplevede det modsatte af, hvad alverdens delegationer mente, de så på deres guidede ture. Og derved blev det.

Hjertet flyttede sig mod midten, men idealismen fortog sig ikke. Han var ikke til Dansk Samling, han var ikke til kommunisme. Målet var at fordrive tyskerne, basta! Og med mest mulig diplomatisk snilde at trimme modstandshæren, så bl.a. ikke den militære del fik det overtag, den stræbte efter sammen med de gamle forhandlingspolitikere.

Ikke mærkeligt, at den, han satte højest i Frihedsrådet, som han sad i som observatør, var en anden rank personlighed og demokrat af hjertet: Frode Jakobsen. En helt egen respekt og forståelse bestod mellem de to. Heller ikke Frode Jakobsen mente, at han havde andet mandat end at kaste tyskerne på porten. Hvad de gensidigt værdsatte hos hinanden, var noget moralsk, egen-skaber som pålidelighed og loyalitet. Splittere, manipulatorer og dobbeltspillere var ham derimod en pestilens.

Lippmann har som soldat haft sin andel i andres død. Det var ikke gratis, da han besluttede og organiserede, at Shell-huset, hans største militære op-

gave, blev bombet. Og det blev dyrere, end man havde kunnet forudse og frygtet med Den Franske Skoles tragedie. Men Ole Lippmann reddede også liv med sin snarrådighed, sit overblik og sin evne til at analysere enhver situation og tage konsekvensen. Engang afblæste han, nærmest pr. intuition, på få minutter et møde i en lejlighed i København, hvor adskillige medlemmer af Frihedsrådet var til stede. Der var noget 'fishy' i luften. Man absenterede sig prompte efter hans (forud anlagte) anvisninger. Få minutter efter stod Gestapo i den - tomme - lejlighed.

Hvis man ikke har en plan, har man ikke en fremtid. Der var ikke skygge af søvngænger i Ole Lippmann.

Da Gestapo kom for at hente ham på familiens bopæl på Kastelsvej, vidste hans kone Inga nøje, hvad hun skulle gøre. Det vidste naboerne også. Og hun blev reddet og bragt til Sverige. Om ham og hans færden vidste hun derimod intet overhovedet. Sådan starter ikke mange ægteskaber i dag.

Engang løb jeg på ham hos Klarskov på Østergade i København. Han skulle bare have skiftet batteri i sit armbåndsur, sagde han og viste det frem. Jamen, Ole, det går jo. Selvfølgelig går det, sagde han. Tror du, jeg skifter batteri, efter det er løbet ud. Han var cool - med et andet moderne udtryk.

Og han var en logistiker af format. Ældre medarbejdere i Simonsen & Weel, som han ejede og byggede op efter krigen til et stort firma med afdelinger i England og Polen, husker endnu, da han virkelig trådte i karakter som leder. Det var, da virksomheden uden for København brændte ned. Han ledede genopbygningsarbejdet, så det blev overstået på rekordtid - og startede klogeligt med at få genrejst kantinen som det første.

Hans sidste eventyrlige mission var samarbejde med vennen fra modstandstiden Erik Husfeldt. Det var en ambulance-ekspedition til Budapest, da byen var krigsskueplads i 1956. Det lykkedes ham i røg og damp at få kontakt med den sovjetiske militære ledelse. Det lykkedes ham siden i Wien at vælte et skrivebord ned over en Røde Kors-bureaukrat, der satte paragraffer over ansvar.

Endelig blev Lippmann efter hjemkomsten bragt til Bruxelles og debriefet i NATO. Det bliver ikke hvem som helst. Det er sandsynligt, at Lippmann også under den kolde krig gjorde det demokratiske Europa betydelige hemmelige tjenester. Hans hu stod til efterretning. Og han undervurderede ikke sin antidemokratiske modstander i øst. Så det er mere end tænkeligt, at DUPI's redegørelse om både denne og hin ydre trussel kunne blive betydeligt mere rig holdig og tungtvejende, hvis Ole Lippmanns papirer var tilgængelige.

Nu kan man ikke spørge ham til råds mere. Men man kan læse hans liv og lære af dets civilcourage og dets, ja, alt muligt med -civil. Ingen tog f.eks. den af gode grunde stærkt omstridte Flemming B. Muus, som Lippmann erstattede som allieret chefrepræsentant i Danmark, mere i forsvar. Han blandede ikke andres laster og dyder sammen. Når han så noget eller nogen, der vakte hans interesse, tog han affære. Også dér var han aktivist. Og fattede han sympati, udmøntede det sig i mere end ord. Havde han læst en bog, han fandt vigtig, kunne han købe en snes eksemplarer af den og sende den til folk, han syntes trængte til den.

Når yngre besættelsestidshistorikere gjorde et stort nummer ud af modstandsbevægelsens beskedne omfang, yndede han at sige, at det er, fordi I ikke tæller de enlige ældre koner med, hos hvem vi kom og gik, hvornår det passede os, og som stoppede vore strømper. Den historieskrivning, der bedømmer fortiden med nutidens alen, havde han intet til overs for så lidt som skønånder, der grundede deres flatterende pacifisme på lige dele uvidenhed og verdensfjern selvgodhed. Og hvad kulturradikalismen angik, kunne han finde på at sige, at den er da en vældig god idé, bare man måtte slippe for de kulturradikale...

Hans livssyn var realistisk, men motoren var idealisme. Og begge dele levede side om side med hans humor. Jeg glemmer aldrig engang, hvor vi talte om at komme til kort og ikke slå til. Han konkluderede med at citere en engelsk talemåde: »Nobody is completely useless - one can always serve as a bad example«. Det lettede.

Brecht priste det land lykkeligt, der ikke har brug for helte. Han glemte vist, at der også var små lande i stores vold. I al fald havde han sikkert gjort en undtagelse for Ole Lippmanns vedkommen-

de. Han var en helt, en af de få tiloversblevne. Men han ville intet nødigere end at blive fejret som helt. En gang stod han i Westminster Abbey, det var nok.

Hellere vil man se ham i et bestemt treklover af nogenlunde samtidige. Ole var den, der overlevede. De andre to var Morten Nielsen og Kim Malthé-Bruun. I sit altid unge hjerte - og i vores - hørte han sammen med dem.

SENTENSER

Livets hemmeligheder åbnes ikke af guder, Allah eller andre myter. Hemmeligheden åbnes af mennesker.

Kaj Christensen

Klip fra aviser og blade

Berlingske Tidende 4. september 2002

Skoler mindes naziofre

Holocaust: Den 27. januar skal skoler og gymnasier mindes folkedrab på seks millioner jøder. Målet med Auschwitz-dagen er også at se på, hvordan man kan undgå folke- drab i fremtiden.

AF HENRIK DANNEMAND

Danmark skal nu ligesom bl.a. Sverige, England og Tyskland, markere årsdagen for befrielsen af koncentrationslejren Auschwitz, den 27. januar.

»Målet er at sikre mindet om nazismens forbrydelser og drabet på seks millioner jøder og andre grupper og desuden at pege fremad. Hvordan forhindrer man noget tilsvarende i at ske,« siger Otto Rühl, der er gymnasielærer og undervisningskonsulent på Dansk Center for Holocaust- og Folke- drabsstudier (DCHF).

Det er Udenrigsministeriet, Undervisningsministeriet og DCHF, der skal lægge rammerne for dagen.

En arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for de to ministerier og Holocaust-centret mødes i dag for at diskutere indholdet af mindedagen.

I Sverige har man de seneste år øget indsatsen for at holde mindet om Anden Verdenskrig og drabet på seks millioner jøder levende, efter at en undersøgelse viste, at mange svenske skoleelever ikke kendte til Holocaust. Man har bl.a. udgivet folkebogen »Dette må I berette«, som har kunnet rekvireres gratis. 100.000 svenske hjem har taget imod tilbuddet. Bogen er oversat til dansk og meningen er, at den skal bruges som inspiration for lærere med 8.-10. klasses elever.

»Der er faktisk endnu mennesker, der gerne vil komme ud og fortælle om deres oplevelser under Anden Verdenskrig. Man kunne også forestille sig, at man lod nogle af dem, som har oplevet noget lignende i det tidligere Jugoslavien, komme ud og fortælle,« siger Otto Rühl.

ma@berlingske.dk

Årsdagen for befrielsen af koncentrationslejren Auschwitz den 27. januar 1944 skal nu være mindedato for de mere end 6 mill jøder, der blev dræbt af Nazityskland. Skal vi være med som fortællere?

Klip fra aviser og blade

Frederiksberg Bladet den 23. juli 2002

Malthe Borch og Helene Hassagerbor på 4. Maj kollegiet ved Frederiksberg Rådhus, og det er de godt tilfredse med. De har fået et værelse på kollegiet, da de begge er efterkommere af aktive folk i modstandsbevægelsen.

Heldige børnebørn

Studerende med fortrinsret: Både Malthe Borch og Helene Hassager ved godt, at de er meget heldige, når de som studerende kan fortælle, at de har et kollegieværelse på 4. Maj kollegiet på Frederiksberg Bredgade. Men det kan de takke hver deres farfar for, da begge herrer var aktive modstandsfolk under anden verdenskrig. For at få et værelse på kollegiet skal man kunne bevise i sin ansøgning, at man er i familie med en person, som har været aktiv i kampen mod besættelsesmagten. Og det kan både Malthe og Helene uden problemer.

Modstandskampen var medvirkende til mange ændringer i vort samfund. 4. maj kollegierne var en af disse goder, der blev skabt.

BØGER

Den 2. Verdenskrig 1939-45

Af Hans Kirchhoff, Henning Poulsen og Aage Trommer.

664 sider. Indbundet og illustreret.

Pris kr. 299,00

Forlag: Gyldendal.

En opdateret udgivelse af tobindsværket udgivet i 1989, nu et smukt etbindsværk.

I 89 fik det en ganske flot modtagelse, så nu, hvor der er mere materiale og teksten justeret derefter, har vi sikkert et af de bedste værker om 2. Verdenskrig på dansk - måske det bedste.

Bogen er i 3 dele. Hitlers krig 1939-41 er 1. del og skrevet af dr.phil. Henning Poulsen. Han tager udgangspunkt i Versaillesfreden, den tyske aggression i trediveerne, sammenbruddet af fredsforhandlingerne i 39 og den efterfølgende krig - verdenskrigen.

For dem, som ikke før har hørt om - eller interesseret sig for - mellemkrigstiden, med den kaotiske grænsedragning mellem de krigsførende stater om, hvordan man indførte statsdannelse, gjorde staterne nationale og - mere eller mindre - vedtog, at dette at være national også var at blive demokratiske. Det gjaldt for de fleste stater, dog ikke for alle. Nogle stater blev nationalistiske før de blev demokratiske.

Noget godt kom der dog ud af splittelse og kamp - Folkeforbundet. Folkeforbundet kunne ikke løse alle konflikter, som FN heller ikke kan. Alligevel var Folkeforbundet en stabiliserende faktor, som forhåbentlig FN også bliver efterhånden.

Som et gennemgående træk søgte hvert land at skærme sin egen produktion og under krisen 29-33 blev nationalismen de europæiske staters grundtræk.

Nazismen som det værste af alt

Med Tysklands udmeldelse af Folkeforbundet i oktober 33 og Italiens i 35, da Italien angreb Abessinien, var sankti-

onsmulighederne forpasset over for 2 diktaturer.

Aksen Rom-Berlin, som havde været under dannelse, blev efter den spanske borgerkrigs udbrud endelig cementeret.

Anden Verdenskrig kunne begynde.

Henning Poulsen skriver: I sommeren var processen skredet så langt frem, at mistillid prægede alle parter. Vestmagterne stolede ikke på Hitlers fredsvilje, Hitler stolede ikke på deres krigsvilje, og Sovjetunionen stolede ikke på nogen. Den politiske lammelse, der udløste krigen, var en følge af denne situation. En noget kort, men rammende pointe.

Springer nu hen til 2. del: Hitlers Europa.

Hans Kirchhoff skriver her: Hitler havde ikke - og havde ikke haft - nogen masterplan for krigen. Han havde heller ikke nogen plan for det tyske imperium, der rejste sig af triumferne i 1939, 1940 og 1941 og som i sin videste udstrækning rakte fra Nordkap til Nordafrika, og fra Kaukasus til Biscayen. Han skød det ud, det måtte vente til freden. Der blev aldrig nogen enhedsledelse eller nogen samlet konception for dette kæmperige, men derimod en lang række improvisationer og ad hoc-løsninger, der afspejler Hitlerstyrets mangel på enhedsnatur - og den løbende kamp mellem korttids- og langtidsmål og mellem pragmatisme og ideologi.

I Hitlertyskland var der foruden den klassiske magtforestilling også en ny revolutionerende ideologi baseret på racen. Racen var den altdominerende faktor i den nazistiske »Weltanschauung«. Det var derfor krigen mod Sovjetunionen blev så bestialsk. Sovjetmennesket var - uanset om han var kommunist - »undermenneske« og blev behandlet sådan. Sejrsrusen nedbrød alle skranker for Hitlers aggression og hans patologiske had til slaverne. Han talte om at hidføre en »folkekatastrofe« - om at jævne Leninograd og Moskva med jorden.

»Den kæmpestore kage«, udplyndringen af østområderne. Dette afsnit er kort, måske for kort, en hel del tal og procenter, men ikke i dybden, bedre ser det ud, når talen er om kollaboration, dette område er godt gennemarbejdet.

Afsnittet om Auschwitz og afsnittet Holocaust står som det, det er, det mest grufulde, som er begået af Nazityskland, men også her vist, at de allierede ikke er meget for at hjælpe.

Citat: »Den første sensationsmelding om gasningerne i Polen nåede de allierede i begyndelsen af august 1942, men blev mødt med mistro, forhalet og lagt på is. Og det tog hele fire måneder før man i december for første gang fordømte mordene offentligt.

En af dem, der pressede på, var den polske modstandskurér Jan Karski, der nåede frem til England i november 1942. Han havde besøgt Warszawa-ghettoen flere gange og også været i Belzec, og frembar en fortvivlet bøn om hjælp fra de polske jøder. I London og Washington talte han med flere statsmænd: den amerikanske højesteretspræsident, der selv var jøde, troede ham ikke. Præsident Roosevelt erklærede, at en allieret sejr ville løse alle problemer. Og udenrigsminister Eden bekymrede sig over, hvor man skulle gøre af de mange jøder, hvis de slap fri. Således blev råbet overhørt.

Tredje del: Den store alliance, som er skrevet af Aage Trommer, startede med operation »Barbarossa« den 22. juni 1941.

Overfaldet var åbenbart bestemt lige efter Frankrigs fald i 1940.

Krigen er beskrevet i mange afhandlinger og mange bøger, romaner, historiske til og afsnit, hvorimod det, der kaldes den mærkelige alliance. Citat: »Det er mildt udtrykt et umage par, England og Sovjet, der den 22. juni 41 pludselig blev allierede.«

Det, der hidtil havde været en krig mellem kapitalister, blev over en nat til folkenes retfærdige krig, som alle progressive og alle arbejdere måtte give deres helhjertede støtte.

Meget af historien er som sagt skrevet før, men i denne bog er der noget nyt, kaldet sideblik, dette er en væsentlig fornyelse, og forsøger hermed at give, hvad de 3 historikere her har samlet videre til næste generation af historikere, der om ikke kan føje meget nyt til, så i hvert fald har nye - nu åbnede - arkiver at støtte sig til.

Genudgivelsen er derfor, for såvel de 3 historikere som Gyldendal, en god arv at give videre.

Kaj Christensen

Target Cap Arcona

Af Günther Schwarberg

213 sider illustreret

Pris: Kr. 198,00

Forlag CDR

Omslaget viser et brændende skib med tre skorstenene.

I Lübeck Bugt ved Neustadt sænkede engelske bombefly 2 skibe med 7.500 mennesker ombord den 3. maj 1945 - lige inden 2. Verdenskrig sluttede i Europa.

Skibene var Cap Arcona og Thielbek. Omslaget bliver ved med at vise sig i mit hoved, medens jeg læser bogen. Det er en hård bog at læse, en bog fyldt med facts, tal på drab, drukning og et fuldstændig håbløst syn på livet. Udelukkende ens eget liv tænkes der på, arbejdes der på at opretholde, alle andre er stort set uinteressante. Kun enkelte steder i bogen optræder der menneskelighed.

Günther Schwarberg har talt med en del af de overlevende - for sådanne var der også - både de, som bombede skibene og de, der blev bombet. KZ-fanger, fanger, som troede, at friheden var nærved. Vi følger fanger fra Stutthof KZ-lejren i flodpramme og fanger fra Neuen-gamme i jernbanevogne på vej til Lübeck og Kiel. Ingen vidste, at Royal Air Force havde fået besked på, at de mange skibe, ca. 500 i alt, skulle anvendes

til, at de ledende nazister kunne flygte nordover mod Norge, og derfra fortsætte kampen mod de allierede. Hvad de allierede ikke vidste, var Himmlers forholdsordre til kommandanterne i KZ-lejrene. Citat: »Til lejrkommandanterne i koncentrationslejrene. Der kan ikke blive tale om overgivelse. Lejrene skal øjeblikkelig evakueres. Ingen levende fanger må falde i fjendens hænder«.

Ved forhørene efter krigen bliver det helt klart, at KZ-fangerne skulle presses ombord i 3 skibe, Cap Arcona, Thielbek og Athen og at disse skulle sænkes.

Den 9. april 1946 afhørtes de ledende chefer derfor. Særlig Gestapochefen Bassewitz-Behr, som blev afhørt som vidne, svarer helt klart på det sidste spørgsmål. På forsvarer Kurt Wessings spørgsmål: »Hvis der ikke fandtes mulighed for evakuering af fanger, hvad skulle der så ske med dem?«. Bassewitz-Behr: »Ifølge denne ordre skulle de myrdes.«

At fangernes død så skyldtes de allieredes fly, er sikkert ikke indgået i beregningerne.

Når bogen læses med den viden, vi ældre har om 2. Verdenskrig, er der mange ting, vi nu forstår og kan forholde os til. Anderledes må det være, når den yngre generation, ja, skoleungdommen, læser bogen. Alle modbydelighederne, råhederne, undladelsessynderne og de ledendes erindringer er så afstumpede. Fangernes død i Neustadt-

bugten var ikke en del af storadmiral Dönitz' erindringer. Der blev ikke afsagt nogen dom mod de skyldige i mordene på fangerne fra Cap Arcona og Thielbek. Hverken af englænderne eller tyskerne. Mordene på stranden ved Neustadt og Pelzerhagen er heller aldrig undersøgt. Men nogen eftersøgning opretholdes dog. På side 190. *Et offer eftersøges for mord.*

I sommeren 1980 eftersøger Hamborgs statsadvokat Harald Duhn en SS-Unterscharführer, Heinrich Wiehagen. Den eftersøgte er lærer af profession, og har i en skole i Hamborg hængt jødiske børn. Duhn finder ud af, at Wiehagen senere har været på Cap Arcona. Da de engelske fly havde angrebet, og skibet brændte og koncentrationslejrfangerne i panik ville springe fra borde, hindrede han dem i det og skød på dem med maskinpistol, indtil han selv måtte springe i vandet. Der slår en russisk fange ham i hovedet med et stykke træ. Wiehagen drukner. Flere år senere erklærer retten i Lübeck ham for død.

Dermed kunne overstatsadvokat Duhn have afsluttet sin eftersøgning af SS-morderen Wiehagen. Men det gør han ikke. Han indleder undersøgelser mod den ukendte russer. *For mord.*

Kunne noget sådant ske i dag i krig? Håbet er, at det ikke kunne!

Kaj Christensen

Marinehjemmeværn i 50 år

I anledning af det runde jubilæum har Marinehjemmeværnet udgivet en ny bog, der fremhæver markante træk og begivenheder siden starten 1952.

I 2002 har Danmark haft et Marinehjemmeværn i et halvt århundrede. Det runde jubilæum er blevet markeret med kongelig deltagelse og i øvrigt fejret, som det fortjener.

I anledning af fødselsdagen og med støtte fra flere fonde og legater har Marinehjemmeværnet ladet udgive en bog om sig selv med titlen »Marinehjemmeværnet 50 år 1952-2002«. Både den begivenhed, den markerer, og bogen i sig selv er usædvanlig.

De læsere, der søger en systematisk, udtømmende og stramt struktureret

gennemgang af Marinehjemmeværnets historie, dets folkelige og politiske rationale og dets organisatoriske, operative og økonomiske vilkår med tilhørende statistisk materiale vil formentlig næppe få deres lyst helt stillet ved læsning af denne bog. Det har helt klart ikke været bogens primære sigte, og for dem vil det måske hjælpe at læse den sammen med »Marinehjemmeværnet 1952-1992«, der blev udgivet til fødselsdagen for 10 år siden.

Snarere er det derimod hensigten med »Marinehjemmeværnet 50 år« at

give læserne en beretning om markante begivenheder og træk i udviklingen, der sammen med den mentale bagage, der udgør Marinehjemmeværnets tankegods, danner baggrund for dets første 50 år.

Vidt omkring

Første fjerdedel af bogen er forbeholdt konkrete tilfælde og tematiske beskrivelser af Marinehjemmeværnets forhold til omverdenen og dets distriktsstruktur. Her findes også en oversigt over Marinehjemmeværnets

forskellige fartøjstyper gennem tidene. Bogens resterende og største del er helliget beskrivelser af Marinehjemmeværnets lokale enheder - flotillernes oprindelse, historie og nuværende situation.

I et halvt århundrede kan man komme vidt omkring. Det gør man også i »Marinehjemmeværnet 50 år«. Tildragelser til søs beskrives ganske levende og inkluderer blandt andet »Slaget ved Gedser« i 1980 som - om end ubehageligt for de involverede - heldigvis alene syntes at være en østtysk ministrygers chikane af MHV 94.

Her fortælles også om undsætning af et nødstedt vikingskib i 1998 og om hjælp til to heste, der ufrivilligt var stukket til søs i 1977. Måske mindre opsigtsvækkende, men for Marinehjemmeværnets raison d'être ikke mindre vigtige, er beskrivelserne af relationerne til og samarbejdet med søværnets uddannelser og dets plads i totalforsvarets ramme. Selv om det medvirker til at understrege dansk forsvars naturlige plads i allianceramme, virker det ejendommeligt, at man har valgt at bringe Marinehjemmeværnets operative rolle på engelsk i denne meget danske bog om denne meget danske fødselar.

Fælles arvegods

De mange beretninger om flotillernes oprindelse, omorganisering, smertelige nedlæggelser og i enkelte tilfælde glædelige genopstandelser er ganske ujævn læsning, utvivlsomt præget af mange forskellige forfattere med hver sin stil og med rod i hvert sit lokale samfund og miljø. Det kan måske siges at være en stilistisk ufuldkommenhed, men i denne sammenhæng synes den ikke at skade, for fremstillingen spejler netop Marinehjemmeværnet i dets sammensætning af mennesker fra alle hjørner af det danske samfund, med mange forskellige uddannelser og professioner og med mange forskellige opfattelser af dette og hint.

På mindst et punkt falder opfattelserne imidlertid sammen. Det gælder en stærk vilje til ved personlig indsats at medvirke til bevarelse af og om fornødent i en maritim ramme at være med til at værne det land og de værdier, vi som danske betragter som vores.

Det gjaldt de første gaster med rødder i dansk søfart i allieret krigstjeneste og i modstandsbevægelsen herhjemme. Af disse første pionerer er kun få tilbage. Men det gælder også dagens marinehjemmeværnsmand og -kvinde, der helt tydeligt har både modtaget og

forstået overleveringen fra deres forgængere. Det skinner klart igennem de forskellige tekstbidrag og fremstår som Marinehjemmeværnets fornemste bannermærke.

Pionerånd

Gennem læsning af de mange flotille beretninger, der i sagens natur må rumme en del fælles træk og derfor også gentagelser, føres læseren ved hånden fra den meget spæde idémæssige begyndelse endnu før 2. verdenskrig, hvor der var tanker om at etablere et frivilligt motorbådskorps, der kunne samarbejde med et efter trediveernes forsvarsordninger meget beskedent søværn; derfra til forholdene efter krigen præget af generel knaphed, hvor man måtte låne sig frem til fartøjsmateriel, hvor faciliteterne i land var få og ofte ringe, og hvor de blåfarvede uniformer, når de blev våde, smittede af på folkene og hvad de havde på inden under; man måtte tåle skepsis fra søværnets officerer og »moderværnets« generelle uvished om, hvortil man overhovedet ville bruge Marinehjemmeværnet.

Der var i udpræget grad brug for pionerånd og for den såkaldte AKA metode - alle kan alt - både for at holde Marinehjemmeværnet i funktion og beredskab her og nu og for at bringe det videre ind i fremtiden. Det er der også i dag. Men nu nyder man generel anerkendelse både inden for og uden for søværnet.

Ordlister savnes

Det er ikke så tydeligt, til hvilken målgruppe »Marinehjemmeværnet 50 år« retter sig. For indforståede er den en utvivlsomt ganske let læst fremstilling, der vil vække mange associationer og minder. For udenforstående vil mange betegnelser såsom »sødivision«, »våbendivision« plus masser af forkortelser nok udgøre vanskeligt navigabelt farvand. Selv om kvalificeret gætteeri utvivlsomt vil hjælpe på vej, havde en ordliste og »oversættelse« af de anvendte forkortelser været et stort plus.

Bogens billedmateriale er af varierende, men gennemgående god fotografisk kvalitet med en ikke overraskende forkærlighed for motiver med Marinehjemmeværnets sejlene enheder. Kun få fejl er sluppet gennem en åbenbart prisværdig og grundig korrektur.

»Marinehjemmeværnet 50 år« er en nydelig beretning om en livskraftig fødselar med en god historie. Nedskrevne beretninger om Marinehjemmeværnets lokale enheder er utvivl-

somt vigtige at fastholde, ikke alene på fødselsdagen, men også for eftertiden. Dertil medvirker denne bog. Den vil interessere mange i Marinehjemmeværnet, hvor den sikkert vil udløse genkendelsens glæde. Andre vil kunne læse den med udbytte som vidnesbyrd om en enestående organisation bemandet med velmotiverede og kompetente mennesker.

Fødselaren klarer pynten i fineste form med god tilslutning og godt og moderne materiel. Danskerne kan være taknemmelige for og stolte af, at der imellem os fremdeles er et stort antal medborgere, der af egen drift ofrer engagement, tid og umage på at medvirke konstruktivt til løsning af vigtige samfundsmæssige opgaver. Nu har vi også en bog om dem gennem 50 år.

Viceadmiral Knud E.J. Bork

SENTENSER

Gud har skabt mennesket
- siges der -
Måske er det mere rigtigt at sige,
at menneskene har skabt gud.

Kaj Christensen

Det er mennesket bag titlen,
der har svaret.
Hvorfor siges titlen så
for mennesket?

Kaj Christensen

Som mennesker er vi alle lige meget
værd, det er som arbejdskraft,
vi belønnes forskelligt.

Kaj Christensen

Det billede, der viser sig om
morgenen, er ikke det samme,
der viser sig om aftenen.
De er dog begge lige rigtige.

Kaj Christensen

LAD OS PRØVE

Ved at prøve
kan man lære.
Man kan rokke.
Løfte. Bære.
Lette lidt på
selv det svære.

Lad os prøve !

Det at prøve
hører med til
det at være !

Carl Scharnberg

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl,
Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 84 92
Kontor: Sofiendalsvej 80, 9200 Aalborg SV,
tlf. 98 18 58 18, åbent torsdag 10-16. Åbent for
kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Esbjerg afd.: Fmd.: Gerth Andersen,
Højtoftevej 2, 6700 Esbjerg, tlf. 75 13 28 40.
Kontor: Gammel Fritidscenter,
Grønnevangsvej (ved Østerbycentret),
6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag 14-17.

Kolding:

Kontor: Staldgården.
Åbent torsdag 14-16

Odense afd.: Fmd.: Henry Jensen,
Strynøgade 14, 5000 Odense C, tlf. 65 90 32 02
Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen.:

Fmd.: Eigil Skov Jørgensen, Strandvej 35,
Kulhus, 3630 Jægerspris, tlf. 47 53 02 48, fax 47
53 02 18, giro 8011788, sociale sager v/Hans
Otte, Smakkegårdsvej 165, 2820 Gentofte,
tlf./fax 39 62 58 98.

Sjællands afd.:

Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13
Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12,
3200 Helsingør, tlf. 48 79 45 91

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen,
Bruuns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Kragelundvej 29, 7080 Børkop,
tlf. 75 86 63 52.
Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73.
Åbent tirsdag 14-16

Århus afd.: Fmd.: Bruno Bøtker,
Paludan-Müllers Vej 63, 2. th., 8210 Århus V,
tlf. 86 10 28 48
Kass.: Erik Bjørn Nielsen, Brovænget 25,
Egå, tlf. 86 22 29 48
Centrets adr.: Skovvangsvej 220,
8200 Århus N, tlf. 86 16 91 18
Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68
Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06

AMALIENBORGKLUBBEN

Frank Zorn, Bernadotteparken 24,
4000 Roskilde, tlf. 36 70 04 02

BUCHENWALD-KLUBBEN

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl,
Rinddalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26
Kass.: Henry Jensen, Vestpiieren 18,
9370 Hals, tlf. 98 25 18 56

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87
Giro: 87 446 867

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Værløse, tlf. 44 48 56 74
Kass.: Salle Fischermann, Toftekærvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå, tlf. 86 30 90 76
Kass.: Karen Andersen, Gadevænget 1, 8900
Randers, tlf. 86 43 85 86, giro 663 8961

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, H.H. Kochsvej 4,
Blok 2, værl. 240, 4000 Roskilde, tlf. 36 16 60 98
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevvej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69
Kass.: Bodil Enoch, Brøndbyøster Torv 51 5.th.,
2605 Brøndby, tlf. 36 75 45 94

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes,
Torvegade 64, 3. & 4. tv., 1400 Kbh. K,
tlf. 32 95 22 06/32 95 55 04

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350
Uggerløse, tlf. 59 18 80 09
Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111,
2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt,
Carlsgade 5, 5000 Odense C, tlf. 66 12 79 08

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksmunde, tlf./fax 55 44 10 32
E-post: pse17@dadlnet.dk
Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22,
5000 Odense C, tlf. 66 11 92 52

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov
Vej 29, 2. tv., 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads
2, 1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

FORH. KONTORCHEF I FRIHEDSFONDEN

Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67,
2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1, Postboks 3000, 2100 Kbh. Ø,
tlf. 39 17 77 00, fax 39 17 77 11

AMICALE INTERNATIONALE DE NEUENGAMME (AIN)

Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottegården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 96 53 13 50

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00

MINDELUNDEN RYVANGEN

Rymarksvej 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGSHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDSLEJREN MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør. Åbent søndag,
tirsdag og torsdag kl. 11-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejes af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt
by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200
Århus N, tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller
Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå,
tlf. 86 22 40 46. Ansøgning om ophold i
højsæsonen skriftlig senest den 1. februar.
Kegnæs: Kegnæs-huset ejes af Kammeraternes
Hjælpefond. Se bladet side 2. Åbent hele året.
7 senge. Flejmosen 6, Østerby, 6470 Sydals, tlf.
74 40 53 42. Ansøgningsskema fås hos Aase
Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4,
9000 Aalborg, tlf. 98 12 32 31. Ansøgningsfrist
1. februar.